
SUOMALAISTEN VAELLUSTALLIEN VARUSTETASO

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Matkailun koulutusohjelma

Forssa, 25.3.2011

Anu Honkanen

Matkailun koulutusohjelma
Wahreninkatu 11
30100 FORSSA

Työn nimi Suomalaisten vaellustallien varustetaso

Tekijä Anu Honkanen

Ohjaava opettaja Monna Alatalo

Hyväksytty _____._____.20____

Hyväksyjä

FORSSA
Matkailun koulutusohjelma

Tekijä	Anu Honkanen	Vuosi 2011
Työn nimi	Suomalaisten vaellustallien varustetaso	

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön aiheena on suomalaisten hevosvaellustallien varustetaso.

Tutkimusongelmana oli selvittää miten vaellustallit ovat varautuneet lainamaan asiakkailleen varusteita ja millaisia varusteita heillä on asiakashevosiin. Turvallisuus on iso osa onnistunutta ratsastuspalvelua, joten turvallisuusaspekti oli myös vahvasti mukana tutkimuksessa.

Tutkimus suoritettiin haastattelemalla puhelimitse viittä yrittäjää, jotka valittiin Suomen vaellustallien liiton jäsenlistalta. Tutkimusmenetelmänä käytettiin laadullista haastattelututkimusta, ja haastattelun kysymyksistä osa oli strukturoituja ja osa avoimia.

Kirjallisessa osiossa on taustoittavaa teoriaa hevosmatkailusta ja sen kehitymisestä Suomessa. Turvallisuusohjeita ja säädöksiä on myös esitelty kattavasti. Työssä on käsitelty erityisesti Kuluttajaviraston antamia ohjeita ratsastuspalvelun turvallisuudesta.

Tutkimustuloksien perusteella voidaan yleistää, että suomalaisten vaellustallien varustetaso ja turvallisuusasiat ovat melko hyvällä tasolla. Tulosten mukaan talleilla on panostettu riittävästi asiakkaille lainattaviin varusteisiin. Asiakashevosiin oli tutkimuksen mukaan asianmukaiset ja sopivat varusteet. Turvallisuuteen oli panostettu hyvin, mutta paranneltavaa oli vielä joissakin asioissa, esimerkiksi ensiapulaukun mukana pidossa kaikilla vaelluksilla. Turvallisuusasiakirja oli kaikilla kyselyyn vastanneilla talleilla olemassa.

Avainsanat Asiakasturvallisuus, hevonen, hevosmatkailu, matkailu, ratsastus, ratsastusvarusteet, turvallisuus, vaellusratsastus

Sivut 39 s, + liitteet 5 s

FORSSA
Degree Programme in Tourism

Author	Anu Honkanen	Year 2011
Subject of Bachelor's thesis	Quality of Equestrian Equipment in Finnish Trail Riding Stables	

ABSTRACT

The subject of this thesis is the quality of equestrian equipment in Finnish trail riding stables.

The purpose was to examine the quality of equestrian equipment in Finnish trail riding stables. The research problem was to analyse how trail riding stables were prepared to lend riding gear for customers. And also to explore what kind of equipment they had for their horses used in trail riding. Safety is a significant part of a successful riding service. Safety matters were part of the study.

The research interviews were implemented on the telephone. The five interviewees were all members of the Finnish Trail Riding Union. The method of the study was a qualitative research.

In this thesis there is background information on equestrian tourism and its development in Finland. There is also information on safety matters and instructions. The instructions of the Finnish consumer agency for riding services are widely discussed in this thesis.

According to the outcomes of the study, it can be said that the quality of gear and safety matters are in a relatively good shape. Finnish trail riding stables have invested enough on the riding gear supposed to be lent to customers. The entrepreneurs have also invested on the suitable equipment of the horses. The stables had taken safety matters seriously but there are still some things to be corrected, for example to have first aid equipment on every trail. All of the five stables had made a proper safety plan.

Keywords Customer safety, equine tourism, horse, riding, riding equipment, tourism, safety

Pages 39 p + appendices 5 p

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	HEVOSMATKAILU	2
2.1	Vaellusratsastus	2
2.2	Hevosmatkailu Euroopassa	3
3	HEVOSMATKAILU SUOMESSA	4
3.1	Tyypillinen hevosmatkailuyritys	4
3.2	Hevosmatkailun nykytila	4
3.3	Hevosmatkailun kehitysmahdollisuudet	5
3.4	Hevosmatkailun kehittämishankkeita	6
3.4.1	Hippolis – valtakunnallinen hevosalan osaamiskeskus	6
3.4.2	Hevosyritys huippukuntoon 2010–2013	6
3.4.3	Hevosten hyväksi 2009–2013	6
3.5	Hevosmatkailun laatujärjestelmiä	7
3.5.1	Suomen Ratsastajainliitto ry	7
3.5.2	Suomen Vaellustalliin liitto ry	8
4	TURVALLISUUS HEVOSMATKAILUSSA	9
4.1	Turvallinen vaellushevonen	9
4.2	Turvallinen vaellusreitti	10
4.3	Kuluttajaviraston ohjeet ratsastuspalveluiden turvallisuudelle	11
4.4	Kuluttajaviraston yleiset vaatimukset ratsastuspalveluille	11
4.4.1	Hevospalveluihin liittyviä lakeja	11
4.4.2	Perusvaatimukset henkilökunnalle	12
4.4.3	Henkilökunnan ensiapu- ja turvallisuuskoulutuksen suositukset	13
4.4.4	Ohjeistus asiakkaille annettavista ennakotiedoista	13
4.4.5	Ohjeistus asiakkaiden opastamisesta	13
4.4.6	Asiakasryhmien suositeltavat enimmäiskoot ja toiminnan olosuhterajat	14
4.4.7	Ohjeistus ensiapu- ja pelastusvalmiudesta	14
4.4.8	Turvallisuusasiakirja	15
5	TURVALLISET VARUSTEET	16
5.1	Ratsastajan varusteet	16
5.2	Hevosien varusteet	17
6	TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN	19
6.1	Tutkimusongelma ja tutkimustyyppi	19
6.2	Tutkimuksen tarkoitus	19
6.3	Tutkimuksen suorittaminen	19

7	TUTKIMUKSEN TULOKSET JA NIIDEN ANALYSOINTI	20
7.1	Haastateltavien yritysten perustiedot	20
7.1.1	Yrittäjien koulutus	20
7.1.2	Yritysten asiakashevost	21
7.2	Vaellusratsastustoiminta ja asiakkaat.....	21
7.2.1	Ryhmäkoot ja vetäjien lukumäärät	22
7.2.2	Erityisryhmät	23
7.2.3	Ratsastustoimintaa estäviä olosuhteita	24
7.3	Ratsastajien varusteet	25
7.4	Asiakashevosten varusteet.....	26
7.5	Maastoreitit.....	28
7.5.1	Reittien huolto	29
7.5.2	Reittikartat	29
7.6	Turvallisuus.....	30
7.6.1	Ensiaputaidot ja turvallisuuskoulutus.....	30
7.6.2	Yrittäjien turvallisuussuunnitelmat	30
7.6.3	Turvallisuusasiakirja.....	32
7.7	Yritysten mielipide oman toiminnan turvallisuudentasosta	32
7.8	Yritysten tulevaisuudensuunnitelmat	33
7.9	Yritysten mielipide olemassa oleviin turvallisuusohjeisiin.....	34
7.10	Tutkimuksen ongelmat.....	35
8	YHTEENVETO	37
	LÄHTEET	38

Liite 1 Malli turvallisuusasiakirjaksi

Liite 2 Malli turvallisuussuunnitelmaksi vaelluksille, maastoratsastuksille ja leireille

1 JOHDANTO

Hevosmatkailun kysyntä ja kiinnostavuus ovat kasvaneet viime vuosina valtavasti niin Suomessa kuin koko Euroopassakin. Suomen Ratsastajainliittoon kuuluu ennätysmäärä harrastajia ja uusia talleja syntyy tasaiseen tahtiin. Suomessa on noin 150 000 hevosharrastajaa ja Ratsastajainliittoon rekisteröityneitä heistä on 48 410 (2010). Suomessa on noin tuhat hevostallia, joista Suomen Ratsastajainliiton jäsentalleja on 290.

Vaellusratsastus on hevოსmatkailun suurimpia tuotteita leirien ja ratsastustuntien ohella. Vaellusratsastus tarjoaa erilaisen ja rentouttavan tavan tutustua ympäröivään luontoon.

Turvallisuuteen on nyt panostettava aiempaa enemmän, sillä vaellusratsastus on suositumpaa kuin koskaan. Turvallinen ratsastuspalvelu vaatii turvallisia varusteita, ensiapuvalmiutta ja monenlaisia taitoja ratsastajalta ja hevoselta.

Tässä opinnäytetyössä on tutkittu suomalaisten vaellustallien varustetasoa. Tutkimuskysymyksiä ovat muun muassa millaisia varusteita on lainattavissa asiakkaille ja miten hevoset on varustettu retkille ja vaelluksille. Tutkimuksessa on myös selvitetty sitä, miten tallit näkevät oman toimintansa vastaavan turvallisuusvalmiuksia.

Teoriaosuudessa käsitellään alan kirjallisuuden avulla hevოსmatkailualaa Suomessa ja ratsastuspalveluiden turvallisuutta.

2 HEVOSMATKAILU

Hevosmatkailu on maaseutumatkailua, luontomatkailua sekä aktiviteettimatkailua. Hevosmatkailualan yrityksiä voidaan kuvailla seuraavasti: yritykset sijaitsevat pääosin maaseudulla, toiminta tapahtuu suurelta osin luonnossa ja toiminta on fyysistä aktiviteettia. Hevosmatkailu on monipuolista toimintaa, josta varmasti löytyy jokaiselle jotakin. (Martin-Päivä 2006, 4.)

Hevosmatkailun tärkein ja suurin tuote, leirien ja ratsastustuntien ohella, on vaellusratsastus. Hevosmatkailun muita tuotteita ovat esimerkiksi häissä ja muissa tapahtumissa olevat valjakko- ja rekiajelut. Myös työhevostuotteet, kuten savotat ja heinäajot, ovat kasvavia tuotteita alalla. Hevonen voi siis olla myös osa muuta ohjelmapalvelua. (Suomen Vaellustallien liitto n.d.)

Hevosmatkailu tarjoaa rennon ja mukavan tavan liikkua hevosen kanssa luonnossa. Monet hevosmatkailuyritykset tarjoavat usein myös majoitus-, ruokailu- ja monesti myös ohjelmapalveluita. (Suomen Vaellustallien liitto n.d.)

Matkailun ohjelmapalveluiden normiston (MoNo) mukaan kaupallisena ohjelmapalvelutuotteena ratsastus on luontoon ja/tai rakennettuun ympäristöön tukeutuvaa vastuullista ohjelmapalveluiden järjestämistä ympärivuotisesti. (Matkailun ohjelmapalvelujen normiston raportti 4/2004, 4.)

2.1 Vaellusratsastus

Vaellusratsastus on osa hevosmatkailua ja yksi maastoratsastuksen muodoista. Vaellus on tavallista pidempikestoista maastoratsastustoimintaa, jota voidaan harrastaa ympärivuotisesti. Maastoratsastuksella tarkoitetaan usein pelkkää maastossa tapahtuvaa ratsastusta, ilman oheispalveluja. (Hemmi 2005, 339.)

Onnistunut vaellusratsastusretki edellyttää ennen kaikkea taitavaa vaelluksen vetäjää. Koko vaelluksen onnistuminen on kiinni vetäjän pätevyydestä, sillä hän on ”laivan kapteeni” – vastuussa kaikista ja kaikesta. Hän on vastuuhenkilö, joka vastaa hevosista, asiakkaista, turvallisuudesta ja kaluston ja reitistön kunnosta. Häneltä vaaditaan hyvää fyysistä kuntoa ja huumoria, minkä lisäksi hänen tulee olla myötäeläjä, joka osaa lukea asiakkaiden mielialoja. Palvelu-alkttius ja sosiaaliset taidot ovat asiakaspalvelijalle tietenkin erittäin tärkeitä. Myös ensiapu- ja erätaidot ovat välttämättömiä, samoin kuin yleiset hevosmiestaidot ja kengittäminen. Vaelluksen vetäjän tulee siis olla melkoinen moniosaaja. (Hemmi 2005, 339; Fagerström 1996, 23–25.)

Mahdolliset majoitusmahdollisuudet täytyy etukäteen selvittää, ja taukopaikkojen ja yöpymispaikkojen sijoittamiseen on kiinnitettävä erityistä huolta. Levähdyspaikkaa tarvitaan noin puolentoista tunnin ratsastuksen jälkeen. Sopiva päivittäinen ratsastusmatka on 20–25 kilometriä. Taukopaikan tulisi olla

mieluiten katettu, ja tauon vähintään yhden tunnin mittainen. Majoituspaikkaan tulisi viedä jo etukäteen muut kuin mukana kuljetettavat varusteet, kuten hevosten ruoat ja juomavesi. Yöpymispaikkojen tulee olla siistejä ja varustettu peseytymismahdollisuuksilla. (Hemmi 2005, 339.)

Vaellukselle osallistuvien hevosten sekä ratsastajien tulee olla hyvässä fyysisessä kunnossa. Vaellus on vaativaa ja tästä syystä vaelluksilla liikutaan aina heikoimman ratsastajan tahtiin. Onkin syytä kiinnittää huomiota ryhmien koostumiseen, jotta ryhmässä olisi lähinnä samantasoisia ratsastajia. (Hemmi 2005, 339.)

Ratsastuksen vaatimustasot voidaan jakaa Matkailun ohjelmapalvelujen normiston mukaan seuraavasti:

- helppo, ei edellytä aiempaa kokemusta
- normaali, edellyttää jonkin verran aiempaa kokemusta
- vaativa, edellyttää aktiviteetin mukaisia erityistaitoja
- erittäin vaativa, edellyttää erityistaitoja ja pitkää kokemusta.

(Matkailun ohjelmapalvelujen normiston raportti 4/2004, 16)

2.2 Hevosmatkailu Euroopassa

Hevosmatkailulla on Keski-Euroopassa pitkät perinteet, ja lajin kysyntä ylittää olemassa olevan tarjonnan. Viime vuosina ala on kasvanut myös ympäri maailmaa. (Martin-Päivä 2006, 17.)

Euroopassa on arviolta 20 miljoonaa rekisteröitynyttä hevosharrastajaa. Vaellusratsastuksen harrastajia on yli kaksi miljoonaa, joten alan potentiaali on valtava. Suomeen ulkomaalaiset vaellusratsastajat matkustavat pääosin joulun aikaan. (Matkailun edistämiskeskus n.d. 4; Martin-Päivä 2006, 7.)

Hevosmatkailun johtavat maat Euroopassa ovat Saksa, Iso-Britannia, Ranska ja Alankomaat. Yksistään Englannissa ratsastuksen harrastajien määrä on kymmenessä vuodessa kasvanut kahdesta miljoonasta yli neljään miljoonaan. (Martin-Päivä 2006, 17.)

Eurooppalaiset ovat ahkeria aktiviteetilomailijoita, joten Suomen kannattaisi markkinoida aktiviteettimatkoja. Luonto on yleisin syy matkustaa Suomeen lomalle. Luonto on siis Suomen ehdottomia valttikortteja, ja Suomella olisi varmasti tarjottavaa Euroopan kahdelle miljoonalle hevosvaellusharrastajalle. (Martin-Päivä 2006, 17.)

3 HEVOSMATKAILU SUOMESSA

3.1 Tyypillinen hevosmatkailuyritys

Hevosmatkailu on Suomessa vielä nuori ja kehittyvä ala. Suomessa vaellusratsastustoiminta alkoi 1970-luvulla. Vasta 1990-luvulla käynnistyi kysynnän ja tarjonnan nopea kasvu, ja yritystoiminta jatkaa yhä kasvuaan. Suuri osa Suomen hevosvaellustalleista on perustettu vasta 2000-luvulla. (Martin-Päivä 2006, 5.)

Lähes kaikille yrityksille on ominaista tarjota monipuolista hevosmatkailutoimintaa. Yhä useammat yritykset tarjoavat kaikille kaikkea: on toimintaa aloittelijoiden maastoretkestä aina kokoneiden ratsastajien monen yön vaelluksiin. Hevoset voivat olla useasti vain osana ohjelmapalvelua, esimerkiksi työporukoille voidaan järjestää reki- ja kärryajeluita tai lyhyitä ratsastushetkiä. (Martin-Päivä 2006, 5.)

Useat vaellustallit tekevät 1–3 tunnin retkiä, mutta myös pidempiä 4–6 tunnin retkiä on tarjolla kokoneemmille harrastajille. Yritykset tarjoavat myös kokopäiväretkiä, jotka kestävät 7–12 tuntia, mutta ne eivät sisällä yöpymistä. Varsinaisia ratsastusvaelluksia yöpymisineen on myös, mutta lyhyitä retkiä tarjotaan etenkin Etelä-Suomessa enemmän. Lapissa ja Itä-Suomessa tehdään Etelä-Suomea enemmän yhden tai useamman vuorokauden kestäviä vaelluksia. (Martin-Päivä 2006, 5.)

Hevosmatkailutuotteisiin sisältyy usein joko kahvitauko tai ruokailu luonnossa. Pidempiin retkiin sisältyy kattavammat ateriapalvelut, kuten lounas, päivällinen ja pullakahvit. Yön yli vaelluksilla on yleensä täysihoito majoitukseen. Vaelluksia järjestetään myös omin eväin. (Martin-Päivä 2006, 5.)

Hevosmatkailuyrityksien kesäsesonki on kesäkuusta syyskuun loppuun, kevättalvikausi hiihtolomista pääsiäiseen ja joulusezonki marraskuusta joulukuun. Hiljaisinta aikaa hevosmatkailuyrityksillä on toukokuun alkupuoli ja lokakuu. (Martin-Päivä 2006, 6.)

3.2 Hevosmatkailun nykytila

Hevosharrastus on yhä suosittu aikuisten harrastus. Aikuisia hevosharrastajia on Kansallisen liikuntatutkimuksen (2009–2010) mukaan 81 000. Etenkin aikuisten naisten piirissä on ratsastuksesta tullut tärkeä terveys- ja kunto liikuntamuoto. Myös lasten ja nuorten parissa ratsastuksen suosio kasvaa. Kansallisen liikuntatutkimuksen mukaan 3–18 -vuotiaiden harrastajien määrä on kasvanut 63 000:een. Suomen Ratsastajainliiton (SRL) mukaan Suomessa on noin tuhat ratsastustallia, joista 290 kuuluu Ratsastajainliittoon. (Suomen Ratsastajainliitto 2010.)

Hevosalan nopea kasvu tuo paljon haasteita. Harrastaja- ja yrittäjäjoukkoon tulee jatkuvasti uusia ihmisiä, joilla ei ole tarvittavaa kokemustausta hevosista sekä alasta. Hevosalan imagolle asioiden oikein tekeminen alusta alkaen on tärkeää. Ihmisten kohdalla ongelmat liittyvät turvallisuuteen niin harrastuksessa kuin alan työssäkin. Suurikokoisen eläimen kanssa toimiminen voi aiheuttaa vaaratilanteita jos eläintä ei tunneta, tai se on puutteellisesti koulutettu. Hevosien näkökulmasta ongelma liittyy hyvinvointiin – eli riittääkö uusilla toimijoilla osaamista hevosten käsittelyssä ja niiden tarpeiden tyydyttämisessä. Yrittäjille itselleen ongelmana voi olla heikko yrittäjäosaaminen tapauksissa, joissa intoa harrastuksen pohjalta on enemmän kuin taitoa. (Saastamoinen 2010, 3.)

Kehittyvän ja kasvavan hevosmatkailun myötä on hevosten lukumäärä Suomessa nousussa. Suomen Hippoksen rekisteröityjä hevosia oli vuoden 2009 loppuun mennessä yli 72 300. Rekisteröimättömät hevoset mukaan lukien hevosten kokonaismääräksi arvioidaan 75 000. Suomen Hippoksen arvion mukaan lukumäärä nousee noin 2000 hevosella vuodessa. Hevosala työllistää noin 15 000 ihmistä koko- tai osa-aikaisesti. (Suomen Ratsastajainliitto, 2010.)

3.3 Hevosmatkailun kehitysmahdollisuudet

Suomella on kaikki edellytykset kehittää hevosmatkailun toimialaa. Hevosmatkailukohteena Suomi koetaan turvallisena, eksoottisena ja kiinnostavana. Suomella on upea puhdas luonto, joka on täynnä erilaisia maisemia ja maastoja sekä kasveja ja eläimiä. Suomen ehdottomana valttikorttina ovat myös neljä vuodenaikaa. (Matkailun edistämiskeskus n.d. 4.)

Euroopassa piilee valtava potentiaalinen asiakasryhmä, ja Suomen kannattaisikin suunnata markkinointia myös ulkomaille. Suomenhevonen, ainoa kotimainen hevosrotumme, on yksi mahdollisista vetonauloistamme. Se on todellinen monitoimihevonen ja luonteensa puolesta se kelpaa niin lapsien kuin aikuisienkin ratsuksi. Se on myös käyttöominaisuuksiltaan ylivoimainen: se toimii niin reeni kuin karrujenkin edessä. Suomenhevonen voi markkinoinnissa edistää hevosmatkailun kansallisia rakennusaineita. Suomenhevonen on myös ”sotasankari” ja tärkeä osa Suomen historiaa. Suomen noin 75 000 hevosesta on suomenhevosia 19 800. (Matkailun edistämiskeskus n.d. 5; Suomen Ratsastajainliitto 2010.)

Suomenhevosten määrä matkailukäytössä onkin lisääntynyt. Haasteena on kuitenkin niiden saatavuus ja kansainvälisen tunnettavuuden lisääminen. Haasteita kehittymiselle aiheuttavat myös alan tuntemattomuus lainsäädännölle, taloudellinen lama, ammattitaitoisen henkilökunnan ja asiakaskäyttöön sopivien hevosten löytäminen. (Matkailun edistämiskeskus n.d. 5.)

3.4 Hevosmatkailun kehittämishankkeita

3.4.1 Hippolis – valtakunnallinen hevosalan osaamiskeskus

Hevosalan osaamiskeskus, Hippolis, perustettiin Ypäjällä vuonna 2007. Hippoliksena ovat perustaneet alan keskeiset toimijat, kuten Suomen Hippos ry, Suomen Ratsastajainliitto ry, Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus MTT ja Hevosopisto Oy. (Hippolis n.d.)

Toiminta-ajatuksena on suomalaisen hevosalan pitkäjänteinen edistäminen erilaisten hankkeiden kautta. Tarkoituksena on kehittää alan toimintaedellytyksiä ja yrittäjyyttä, lisätä yhteistyötä, verkostoitumista ja edunvalvontaa alan toimijoiden kesken. Alan toimintakulttuurin ja kansainvälistymisen edistäminen ovat myös toiminnan keskeisiä tavoitteita. (Hippolis n.d.)

Hevosalan haasteet -työryhmä on nimittänyt Hippoliksena kirjoittamaan Hevosalan hanketoiminnan kehittämissuunnitelman vuosille 2007–2013. Hankkeen tavoitteena on ohjata hevosalan yritystoimintaa, kehittämistoimenpiteitä ja hankerahoitusta Hevosalan haasteet -työryhmän määrittelemiä päämääriä kohti. Hankkeen tärkeimpiä kehittämisalueita ovat hevosityrittäjien osaaminen, ympäristö- ja maankäyttöasiat sekä neuvonta- ja informaatiopalvelut. (Hevosalan hanketoiminnan kehittämissuunnitelma vuosille 2007–2013 n.d. 2–3.)

3.4.2 Hevosyritys huippukuntoon 2010–2013

Hevosyritys huippukuntoon on koulutushanke yrittäjille ja hevosityrittäjyydestä kiinnostuneille. Vuosien 2010–2013 aikana on tarkoitus koota oppaita ja toteuttaa teemapäiviä eri puolella Suomea. (Hevosyritys huippukuntoon 2010–2013 n.d.)

Hankkeen tavoitteena on hevosalan yrittäjien osaamisen lisääminen ja tätä kautta hevosalan kilpailukyvyn sekä laadukkaan palvelun vahvistaminen. Alan tiedonkulkua ja verkostoitumista parannetaan asiantuntijoiden kesken. (Hevosyritys huippukuntoon 2010–2013 n.d.)

Hanke on valmisteltu yhteistyössä monien keskeisten hevosalan organisaatioiden kanssa. Valtakunnallisen hankkeen toteuttaja on Hämeen ammattikorkeakoulu. (Hevosyritys huippukuntoon 2010–2013 n.d.)

3.4.3 Hevosten hyväksi 2009–2013

Hevosten hyväksi -hanke keskittyy hevosten terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen. (Hevosten hyväksi 2009–2013 n.d.)

Suomen Hevostietokeskus ry:n hallinnoimassa projektissa järjestetään neuvontatilaisuuksia ja tuotetaan neuvontaoppaita hevosten hoidosta ja ruokin-

nasta. Neuvontaoppaita tuotetaan myös talliympäristön hoidosta ja suunnittelusta sekä tammojen tiineyttämisestä ja varsottamisesta. (Hevosten hyväksi 2009–2013 n.d.)

Hanke tekee yhteistyötä Mikkelin, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon hevosjalostusliittojen kanssa. (Hevosten hyväksi 2009–2013 n.d.)

3.5 Hevosmatkailun laatujärjestelmiä

Hevosmatkailualalle olisi hyvä saada toimivia laatujärjestelmiä. Asiakkaat ovat entistä laatutietoisempia, etenkin kansainväliset asiakkaat vaativat parempaa laatutasoa. Laadun parantaminen lisää asiakastyytyvääsiä. (Matkailun edistämiskeskus n.d. 6, 10.)

Laatujärjestelmien käyttö on vielä uutta hevosmatkailualalle. Laadun kehittäminen on merkittävää etenkin niille yrityksille, jotka haluavat olla mukana kansainvälisessä kilpailussa. Laatukäsikirjojen työstämiseen on kuitenkin lähtenyt mukaan jo useampia yrityksiä. Laatujärjestelmiä on maatiloille ja matkailutoimijoille, mutta harvoin puhtaasti hevosalalle. Voisi kuvitella, että laatujärjestelmät käyvät liian kalliiksi, sillä monen vaellustallin toiminta on suhteellisen pientä. Usein hevosmatkailuyritykset toimivat kuitenkin maatiloilla ja laatumerkintä voi näissä tapauksissa olla maatilamatkailun ja majoitustoiminnan alla. (Matkailun edistämiskeskus n.d. 10; Martin-Päivä 2006, 13.)

Tunnettuja hevosalan liittoja ovat Suomen Ratsastajainliitto ja Suomen Vaellustallien liitto. Liitoista kerrotaan seuraavissa luvuissa.

3.5.1 Suomen Ratsastajainliitto ry

Suomen Ratsastajainliitto ry (SRL) on perustettu jo vuonna 1920. Se toimii ratsastusurheilun ja -harrastuksen hallinto- sekä edunvalvontajärjestönä. Liittoon kuuluu 290 jäsentallia. Ratsastajainliittoon rekisteröityneitä harrastajia on 48 410 (2010). Vuodesta 1923 lähtien SRL on ollut kansainvälisen ratsastajainliiton Fédération Equestre Internationale (FEI) jäsen. (Suomen Ratsastajainliitto, 2010.)

Liiton keskeisiä toiminta-alueita ovat harrastuksen ja kilpaurheilun edistäminen, hevosen hyvinvointi, turvallisuus, nuorisotyö sekä monipuoliset liikuntamahdollisuudet ratsain. Liitto edistää ja tekee ratsastusurheilua tunnetuksi Suomessa. Se toimii yhteistyössä monien keskeisten toimijoiden kanssa edistämällä hevosten hyvinvointia ja taaten jokaiselle harrastajalle monipuoliset ratsastusmahdollisuudet. (Suomen Ratsastajainliitto, 2010.)

Liittoon kuuluvat jäsentallit on jaettu kolmeen ryhmään: ratsastuskouluihin, harrastetalleihin ja yksityistalleihin. Hevosmatkailuyritykset kuuluvat harrastetalleihin. Jäsentallit tarkastetaan vuosittain. Liittoon kuulumisen edellyttää

talleilta korkeatasoista toimintaa. Jäsentalleilla tulee olla muun muassa koulutettu henkilökunta sekä toimintaan soveltuvat hevoset ja puitteet. (Suomen Ratsastajainliitto, n.d.)

Liiton tavoitteena olisi saada jäsenikseen Suomen koko harrastajakunta (150 000). (Ratsastuksen johtavat ajatukset 2015. n.d. 3.)

3.5.2 Suomen Vaellustallien liitto ry

Suomen Vaellustallien Liitto ry (SUOVA) on perustettu vuonna 2004 lisäämään vaellustallien välistä yhteistyötä. Liiton tarkoituksena on toimia vaellusratsastus- ja hevosmatkailuyritysten edunvalvontajärjestönä, ja auttaa jäsenistöään kehittämään ja markkinoimaan tuotteitaan. SUOVA toimii yhteistyössä mm. Suomen Ratsastajainliiton (SRL) ja Matkailun edistämiskeskuksen (MEK) kanssa. Liittoon kuuluu 33 jäsentallia. (Suomen Vaellustallien liitto n.d.)

Hevosmatkailuyrittäjille yhteistyökumppanien ja -verkostojen merkitys on suuri. Yhteistyökumppanien myötä pystytään tarjoamaan entistä monipuolisempia tuotteita ja palveluita. SUOVA järjestää mm. koulutus-, konsultointi-, markkinointi-, kehittämis- ja virkistystoimintaa edistääkseen yrittäjien toimeentulon edellytyksiä. (Suomen Vaellustallien liitto n.d.)

SUOVA:n tärkeänä tavoitteena on alan yrittäjien koulutuksen kehittäminen yhteistyössä alan oppilaitosten ja koulutuksen järjestäjien kanssa. Hevosmatkailualan kehittyminen, palvelujen yleistyminen sekä laadun ja palvelun parantaminen ovat varmissa keinoja saada uusia harrastajia ja asiakkaita ratsastuksen pariin. Tärkeä haaste on panostaa hevosmatkailutuotteiden kehittämiseen niin kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla. Liiton toimintasuunnitelmassa on vaellusratsastuksen laatujärjestelmän kehittäminen sekä SUOVA:n vaellustuoteluokituksen kehittäminen. (Suomen Vaellustallienliitto n.d.)

4 TURVALLISUUS HEVOSMATKAILUSSA

Hevosmatkailualalla on oltava erittäin tietoinen alaan kuuluvista riskeistä, etenkin kun toimintaan osallistuu kaiken tasoisia asiakkaita. Turvallisuus on onnistuneen hevosmatkailukokemuksen keskeinen osa. Hevoset ovat isoja pakoeläimiä, joiden kanssa ei voi olla liian varovainen. Toiminnanharjoittaminen luonnossa tai etäällä taajamista vaatii tarkkaa ennalta suunnittelua. Turvallisuuden ollessa kyseessä palveluntuottajan ammattitaito ja osaaminen korostuu niin matkailun kuin hevostoiminnankin osalta. (Martin-Päivä 2006, 13.)

4.1 Turvallinen vaellushevonen

Vaellushevosen tulee olla koulutettu, ihmisystävällinen, mahdollisimman luotettava ja yhteistyöhaluinen. Hevosen tulee olla myös rauhallinen ja maltillinen. Vireääkin hevosta voidaan kouluttaa työhevoscoulutuksella, mutta aran ja kokemattoman ratsastajan käsittelyssä hevosen perusvireys pyrkii esiin. Hevosten suositeltu alaikäraja ratsastuspalvelussa on viisi vuotta. (Fagerström 1996, 9; Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 18.)

Rakenteeltaan vaellushevosen on oltava vankka, ryhdikäs ja massiivinen. Kavioiden pitää olla vahvaa tekoa, jotta mahdollinen kengän tippuminen ei vaatisi kesken lenkin kengittämistä. Hyvä ja vahva kavioaines pysyy hyvänä ja ehjänä päivän loppuun ilman kenkääkin. (Fagerström 1996, 9.)

Hevonen tulee olla koulutettu valmiiksi vaelluksilla tapahtuvaan toimintaan. Hevosen tulee osata seistä rauhassa tauoilla, taluttaessa kunnioittaa ihmistä ja sen tulee olla totutettu erilaisiin ääniin, esimerkiksi rapiseviin ja liehuviin kankaisiin tai dieselkoneiden jyrinään. On tärkeää, että vaellushevonen on helposti käsiteltävä. Asiakashevosta käsittelevät jatkuvasti uudet asiakkaat, joiden hevosenkäsitteilytaidot voivat olla puutteellisia. (Fagerström 1996, 13, 16.)

Tottuneenkin hevosen kanssa liikenteessä ratsastaminen ei ole riskitöntä. Asiakaskäyttöön tulevan maastoratsun tulee olla koulutettu ja totutettu liikenteessä liikkuviin kulkuneuvoihin ja valoihin. Totuttamattomalla ja aralla hevosella liikenteessä ratsastaminen on edesvastuutonta. (Van Damsen 2002, 23.)

Hevosen varmajalkaisuutta ja keskittymiskykyä voidaan edesauttaa kentällä tehtyjen harjoitusten avulla. Puomiharjoitukset ovat hyviä tasapainon harjoitteluun ja ahtaita paikkoja voidaan harjoitella rakentamalla esimerkiksi heinäpaaleista kapeita kujia. Totuttamalla hevonen kävelemään puulevyjen tai pressujen päältä voidaan rakentaa varmuutta erilaisia pohjia kohtaan. (Van Damsen, 2002, 8-9.)

Turvallisuusasiakirjassa tulee mainita jos käytössä on vain tietyn rotuisia hevosia tai jos hevosilla on esimerkiksi painorajoitus (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 20).

Suomenhevonen on suosittu ja erittäin monipuolinen rotu vaellusratsastukseen. Suomenhevonen toimii luonteensa ansiosta niin aikuisten kuin lastenkin vaellusratsuna. Se on ainut kotimainen hevosrotumme. Suomenhevosia on Suomessa lähes 20 000, mikä on noin kolmasosa koko Suomen hevosmäärästä. (Matkailun edistämiskeskus n.d. 5; Suomen Hippos ry n.d. 3)

4.2 Turvallinen vaellusreitti

Maastossa ratsastaessa on huomioitava jokamiehen oikeudet. Ohjelmapalvelutoiminta toisen omistamalla maalla on luvanvaraista kun kysessä on kaupallinen ratsastuspalvelu. (Matkailun ohjelmapalvelujen normiston raportti 4/2004, 9.)

Vaellusratsastustuote on suunniteltava tarkoin etukäteen. Reittien sopivuus ratsastustoiminnalle on selvitettävä ja maanomistajilta kysyttävä lupa sekä sovitettava myös mahdollisesta korvauksesta. Jokamiehen oikeuksien nojalla ei maksullisesti ja/tai ryhmätapahtumana järjestettäessä vanhojen tiepohjien tai polkujen käyttö ole sallittua. Maanomistajilta lupaa kysyessä on järkevää tehdä kirjalliset sopimukset. (Hemmi 2005, 339.)

Vaellusreitit voivat olla rakennettuja, mutta pääasiassa ne ovat metsä- ja peltoiteitä sekä -polkuja. Kuluttajaviraston laatimien ohjeiden mukaan ratsastusreitit suunniteltaessa tulee kiinnittää huomiota erityisesti seuraaviin asioihin: maaston tulee olla turvallinen, näkyvyyden on oltava hyvä, turvallinen etäisyys liikenneväylistä ja mahdollisimman vähän tien ylittämisiä. Erilaisille osallistujaryhmille tulisi olla suunniteltuina vaikeustasoltaan erilaisia reittejä (pituus, maasto, matkavauhti). (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 16.)

Hyvä vaellusreitti kiertää alueen nähtävyyksiä ja luontokohteita, sillä vaellusratsastus on vahvasti myös ympäröivään luontoon tutustumista. Hyviltä ratsastusreiteiltä vaaditaan maisemallisesti kauniita kohteita, metsäpolkuja -ja teitä. Alueen nähtävyydet, työpajat ja tapahtumat olisi hyvä kartoittaa etukäteen, jotta asiakkaiden kanssa voidaan suunnitella mahdollista pistäytymistä, päivätaukoa tai jopa yöpymismahdollisuutta. (Fagerström 1996, 7; Hemmi 2005, 339.)

Ratsastusreittien olisi hyvä kiertää kehinä kotitallia eri suunnissa, jotta yöpymispaikat ovat aina lähellä. Tällöin myös oikomisreittien mahdollisuus on huomioitu. Pitkät huoltoajot majapaikoille vaativat paljon aikaa ja resursseja, joten joka päivä kauemmas vievät vaellukset eivät ole mielekkäitä. Vaelluksille lähtiessä myös sään huomioiminen on tärkeää ja rajunilman uhatessa on

viisaampaa siirtää reissua tuonemmaksi. Sumu, pimeys ja ukonilma ovat vaarallisia ratsukoille. (Fagerström 1996, 7; Van Damsen 2002, 21.)

Suomeen tarvittaisiin lisää hevosmatkailuun soveltuvia reittejä ja reittiverkostoja. Reiteillä tulisi olla nähtävää ja koettavaa matkailullisesti, esimerkiksi kulttuuri- ja luontoreittejä. Yhteistyö muiden matkailualan yrittäjien kanssa olisi suositeltavaa. (Martin-Päivä 2006, 17.)

4.3 Kuluttajaviraston ohjeet ratsastuspalveluiden turvallisuudelle

Kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta annettu laki (75/2004), on kuluttajaviraston laadittujen ohjeiden perusta ratsastuspalveluiden turvallisuuden edistämiseksi. (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 4.)

Ohjeiden tarkoituksena on määrittää ratsastuspalveluiden turvallisuutta koskevat vähimmäisvaatimukset, lisätä ratsastuspalveluiden turvallisuutta ja tehostaa tuoteturvallisuuslainsäädännön mukaista turvallisuuden valvontaa sekä ennaltaehkäistä onnettomuuksia ja tapaturmia. Ohjeita sovelletaan ratsastuspalveluiden turvallisuuden määrittämiseen tuoteturvallisuuslainsäädännön soveltamisalalla. (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004.)

Kuluttajaviraston ohjeen soveltamisalaan kuuluvat mm. kentällä, maastossa ja muissa ympäristöissä tapahtuva ratsastaminen, ratsastuskoulut, poniravikoulut, ravileirit, tallitoiminta, erilaiset tapahtumat, henkilöille tarjottavat hevoskuljetukset ja muut ratsastuspalvelut sekä muu tuoteturvallisuuslainsäädännön mukainen hevosiin liittyvä toiminta. (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 4.)

Ohjeet on laadittu yhteistyössä Espoon terveydensuojelun, Hevos-opisto Oy:n, Itä-Suomen lääninhallituksen, Lastensuojelun Keskusliiton, Suomen Hippos ry:n, Suomen Ratsastajainliitto ry:n, Suomen Vakuutusyhtiöiden keskusliiton, Tapiola -ryhmän ja elinkeinonharjoittajien edustajien kanssa. (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 4.)

4.4 Kuluttajaviraston yleiset vaatimukset ratsastuspalveluille

Seuraavissa luvuissa on pääkohdin kerrottu Kuluttajaviraston ohjeista ratsastuspalvelun turvallisuuden edistämisestä.

4.4.1 Hevospalveluihin liittyviä lakeja

Kuluttajapalvelusten turvallisuudesta annetun lain 6 §:ssä tarkoitettulla tavalla ratsastuspalvelu tai siihen osallistuminen ei saa olla kuluttajan terveydelle tai omaisuudelle haitallista. Lain 3 §:n mukaisesti tulee toiminnanharjoittajan vastata ratsastuspalvelun turvallisuudesta koko palvelun ajan. Tähän kuuluvat esimerkiksi tallialue, koko reitti ja leiritoiminta. Toiminnanharjoittajan tulee

myös huomioida työntekijöidensä turvallisuus työturvallisuuslain (738/2002) edellyttämällä tavalla. (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 6.)

Ratsastuspalveluiden markkinoissa on noudatettava kuluttajansuojalain (38/1978) vaatimuksia. Markkinointimateriaalissa tulee käydä ilmi kuluttajan terveyden ja taloudellisen turvallisuuden kannalta tarpeelliset tiedot. Tärkeitä tietoja ei saa jättää kertomatta, eikä totuudenvastaista tai harhaanjohtavaa tietoa saa jakaa kuluttajansuojalain 2 §:n mukaan. (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 6.)

Toiminnan on täytettävä eläinsuojelulain ja -asetuksen sekä maa- ja metsätalousministeriön päätöksen (14/EEO/1998) määräykset. Määräyksissä säädetään eläinten hoitoon ja kohteluun liittyviä seikkoja. (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 20.)

4.4.2 Perusvaatimukset henkilökunnalle

Ratsastuspalvelun tulee olla aina riittävän turvallista. Henkilökuntaa tulisi olla toiminnan laadun, asiakkaiden määrän ja taitotason huomioon ottaen riittävästi. (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 9.)

Toiminnan valvonnasta, koulutuksesta ja ratsastuksen ohjauksesta vastaavan henkilön tulisi olla suorittanut hevosalan ammattitutkintojärjestelmän mukainen tutkinto. Vaihtoehtoisesti henkilöllä tulisi olla pitkäaikaista käytännönkokemusta hevososalta. Vaellusratsastustoiminnassa henkilökunnan olisi hallittava myös erätaidot. (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 9.)

Lasten ollessa tekemisissä hevosten kanssa on heitä valvottaja joka tilanteessa. Henkilöstöä tulisi olla enemmän paikalla, kun asiakkaina on ryhmä lapsia. Lasten ja nuorten huoltajien yhteystiedot tulee olla tiedossa, jotta heihin saadaan tarvittaessa yhteys. (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 12–13.)

Ohjaajilla tulee olla myös riittävä kielitaito. Ulkomaalaisille asiakkaille on turvallisuuden takaamiseksi oltava riittävä määrä kielitaitoisia ohjaajia. On varmistettava, että ulkomaalaiset ymmärtävät vaadittavat turvallisuutta koskevat määräykset ja ohjeet, jotka annetaan ennakkotiedoissa. (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 7, 12.)

Talleilla tulee olla nimettynä turvallisuusvastaava sekä tämän varahenkilö. Heidän tiedot tulee olla merkittynä turvallisuusasiakirjassa. Yrittäjän tulee määritellä jokaiselle työntekijälle työtehtävät kirjallisesti. Henkilökunnan täytyy olla tietoinen myös kaikkien muiden työtehtävistä ja vastuualueista. (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 9–10.)

4.4.3 Henkilökunnan ensiapu- ja turvallisuuskoulutuksen suositukset

Toiminnan luonne ja laatu huomioon ottaen tulee henkilökunnalla olla riittävät ensiapu-, pelastus- ja alkusammutustaidot. Ensiapu vaatimukset ovat suuremmat vaellusratsastustoiminnassa, sillä toiminta tapahtuu maastossa ja taa-jama-alueen ulkopuolella. Tällöin ohjaajan tulee olla kouluttautunut vähintään Suomen Punaisen Ristin EA2-tasolla (tai hänellä tulee olla vastaavat tiedot ja taidot). (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 10.)

Vähintään yksi Suomen Punaisen Ristin (SPR) EA1-koulutuksen saanut henkilö tulee olla asiakkaiden käytettävissä kaikkina aikoina. Henkilöllä tulee vaihtoehtoisesti olla EA1-koulutuksen tiedot ja taidot, jos hän ei ole käynyt koulutuksia. SPR:n EA-kortit ovat voimassa kolme vuotta kerrallaan, joten on tarpeen käydä säännöllisesti koulutuksissa. (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 10.)

Henkilökunnalle on järjestettävä vähintään kerran vuodessa turvallisuuskoulutusta. Tällöin tulee erityisesti harjoitella pelastustoimenpiteitä ja henkilökunnan yhteistoimintaa. Myös eläinten pelastaminen on käytävä läpi koulutuksissa. Koulutuksia voi järjestää myös yhteistyössä toisten toiminnanharjoittajien tai pelastusviranomaisten kanssa. Koulutuksista olisi pidettävä kirjaa, jotta voidaan varmistaa henkilökunnan EA-koulutuksen taso. (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 10–11.)

4.4.4 Ohjeistus asiakkaille annettavista ennakkotiedoista

Ennen vaellukselle tai maastoretkelle lähtöä tulee asiakkaille jakaa ennakkotietoja, josta tulisi selvittää tiedot toiminnan luonteesta, päivän ohjelmasta ja reitistä. Asiakkaan tulee tietää myös toiminnan kesto, vaadittavat ennakkotiedot ja taitotaso sekä mahdolliset rajoitukset (ikä, terveys). On myös kerrottava varusteista, joita täytyy ottaa mukaan tai joita ei tule ottaa mukaan vaellukselle. Asiakkaille tulee lisäksi ilmoittaa mm. mahdollisista olosuhteista, joiden vuoksi toiminta peruuntuu, sekä antaa toiminnasta ja turvallisuudesta vastaavan henkilön yhteystiedot. (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 7.)

Ennakkotietojen on hyvä kulkea myös asiakkaalta toiminnanjärjestäjälle. Asiakkailta saatava ennakkotieto helpottaa toiminnan suunnittelua ja lisää täten asiakkaiden turvallisuutta. Ratsastuspalvelun järjestäjän tietäessä asiakkaiden perustiedot ja ratsastustaidot on helpompi valita sopivat hevoset ja reitit. (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 7.)

4.4.5 Ohjeistus asiakkaiden opastamisesta

Henkilökunnan vastuulla on opastaa asiakasta tallikäyttäytymisessä, hevosten käsittelyssä ja muiden asiakkaiden huomioimisessa. Asiakkaiden kanssa tulee käydä läpi tallisäännöt ja turvallisuusasiat. Heille on annettava ohjeet, miten mahdollisessa hätätilanteessa toimitaan ja kuka on toiminnan vastuhenkilö.

Tarvittavien liikennesääntöjen ja ohjeiden kertominen on hyvä tehdä jo ennen matkaa. (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 11–12.)

Yksi tärkeimmistä asioista on kertoa ratsastusvarusteiden hyödyllisyydestä. Asiakkaiden kanssa on käytävä läpi varusteiden oikeaoppinen pukeminen. Ohjaajan tulee aina tarkistaa kypärän sopivuus ja oikea kiinnitys. Ohjaajan on tarkastettava kypärän lisäksi hevosen satulan, suitsien ja muiden mahdollisten varusteiden kiinnittäminen. (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 11–12.)

4.4.6 Asiakasryhmien suositeltavat enimmäiskoot ja toiminnan olosuhterajat

Jotta vaellukset olisivat turvallisia, on varmistettava, että ohjaajalla ei ole liikaa asiakkaita yhdellä kertaa. Vaelluksilla tulisi olla enintään seitsemän asiakasta yhtä vetäjää kohden. Suositus koskee ryhmiä, joiden osallistujilla on hyvä ratsastustaito. Suosituksien mukaan kokemattomien asiakasryhmien kohdalla vaelluksilla tulisi olla aina vähintään kaksi pätevää ohjaajaa. Seitsemän asiakasta on enimmäismäärä yhtä vetäjää kohden. (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 10.)

Ryhmäkoot on sovittava asiakkaiden tarpeiden mukaan. On otettava huomioon esimerkiksi kuinka asiakkaiden taso, ikä ja terveydentaso vaikuttavat tarvittavaan ohjaajien lukumäärään. Lasten osallistuessa ratsastuspalveluun on ohjaajia oltava riittävä määrä. Turvallisuuden vuoksi tulee lapsia valvoa koko ajan heidän ollessa hevosten kanssa tekemisissä. (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 10, 12.)

Erityisryhmien kohdalla henkilöstön määrä ja ammattivaatimukset korostuvat. Erityisryhmän ratsastustoimintaa ohjaavan henkilön lisäksi mukana tulee olla henkilö/henkilöitä, jotka hallitsevat kyseisen erityisryhmän edellyttämät erityistaidot. Ohjaajien välillä tulisi olla hyvä yhteistyö ja tiedonkulku, jotta toimintaan liittyvät riskit ja tarpeet saadaan kartoitettua. (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 13.)

Ratsastuspalveluille tulisi määritellä myös olosuhterajat sään suhteen. Jos olosuhteet toiminnan aikana muuttuvat ja esimerkiksi ukkonen yllättää, tulee yrittäjän olla antanut tarkat toimintaohjeet etukäteen. Tiedot tulisi merkitä myös turvallisuusasiakirjaan. (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 6.)

4.4.7 Ohjeistus ensiapu- ja pelastusvalmiudesta

Hevosten kanssa toimiessa tulee toiminnanharjoittajien kiinnittää erityistä huomiota asiakkaiden turvallisuuteen. Hätätilanteiden varalta on oltava kirjalliset toimintaohjeet, joista ilmenee vastualueet ja varmistus avunsaantiin. Tallin seinällä on oltava turvallisuusohjeet, jossa on hätänumero ja muut tärkeät numerot ja tiedot. (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 10, 18.)

Tallilla tulee olla ihmisiä varten oma lääkekaappi tai ensiapulaukku. Pelastuslaitoksella on antaa yrityksille omat määritelmät esimerkiksi alkusammutuskaluston sijoituspaikasta ja muista tärkeistä turvallisuusasioista. (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 18.)

Vaelluksilla ja leireillä on ensiapuvalmiuteen kiinnitettävä erityistä huomiota. Henkilökunnalla tulee olla ensiapuvälineistöä aina vaelluksilla mukana. Vaellukselle lähtiessä on matkapuhelimen toimivuus tarkastettava. Retkelle tai vaellukselle lähdettäessä tulee tallille jättää kuvaus reitistä ja aikataulusuunnitelma. (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 19.)

Toiminnanharjoittajan olisi etukäteen selvitettävä mikä on paikallisen pelastuslaitoksen todellinen toimintavalmiusaika. Jos pelastuslaitoksen kohteeseen saapumisaika on pitkä, tulee toiminnanharjoittajan varautua laajemmin oma-toimisiin pelastustoimenpiteisiin. Ensiapulaukussa tulee olla tarvittavat varusteet potilaan lämpimänä pitämiseen. Maastossa tulee olla mukana myös verenvuodon tyrehtyttämiseen tarvittavat ensiaputarvikkeet, lastoituvälineet ja painesiteitä. Lisäksi mahdollisten veritartuntojen varalta tulisi olla esimerkiksi kertakäyttökäsineitä ja elvytysuojia. (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 18–19.)

4.4.8 Turvallisuusasiakirja

Turvallisuusasiakirja on toiminnanharjoittajan laatima asiakirja, johon määritellään palvelun toimintaan ja turvallisuuteen liittyviä asioita. (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 8.)

Turvallisuusasiakirjaan tulee kirjata henkilökunnan tehtäväjako, vastuualueet ja vastuuhenkilöt. Siinä tulee olla kattava turvallisuussuunnitelma sekä mietittynä riskien arviointi ja hallinta. Asiakirjaan tulee kirjata myös enimmäismäärät asiakkaita, jotka voivat osallistua samanaikaisesti tiettyyn toimintaan. Myös ratsastajien ja hevosten varusteiden vastuuhenkilö tulee olla kerrottuna turvallisuusasiakirjassa. (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 8, 9–10, 17.)

Turvallisuusasiakirja tulee käydä läpi henkilökunnan kanssa ja heidän täytyy varmentaa ymmärtämänsä allekirjoittamalla. Turvallisuusasiakirja tulee säilyttää helposti löydettävässä paikassa ja sitä tulee päivittää tilanteiden ja olosuhteiden muuttuessa. Henkilökunnan täytyy kerrata asiakirjan sisältö säännöllisesti ja se tulee käydä läpi aina uuden henkilön perehdyttämisen yhteydessä. (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 8.)

Liitteenä (liite 1) on turvallisuusasiakirjamalli. Vaellus-, maastoratsastuksen tai ratsastusleirin kyseessä ollessa tulee täyttää myös turvallisuusasiakirjan liitteenä oleva erillisen liitteen mukainen turvallisuussuunnitelma (liite 2). (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 8.)

5 TURVALLISET VARUSTEET

Asianmukaiset varusteet takaavat turvallisen ja stressittömän retken. (Van Damsen, 2002, 29.)

5.1 Ratsastajan varusteet

Ennen ratsastusta toiminnanharjoittajan tulee tarkistaa, että kaikilla osallistujilla on toiminnan edellyttämät varusteet: sopiva ja oikein puettu kypärä, oikeanlaiset kengät, hanskat ja muut varusteet. Ratsastuksessa suositellaan käytettävien turvajalustimia, jotka estävät pudotessa jalan kiinnijäämisen jalustimeen. (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 11.)

Ratsastajan tulee varustautua kypärällä ja turvaliivillä, jotka ovat CE-merkittyjä. Nykyisissä turvakypäriissä on pehmeä läppä, kolmipistekiinnitys leukahihnassa sekä helposti suljettava ja avattava lukko. Turvakypärän käyttö ehkäisee päävammoja. Turvaliivi, kuten ratsastuskypäräkin, tulee sovittaa tarkasti. Vain istuva turvaliivi suojaa riittävästi (pysyy paikallaan eikä häiritse ratsastamista). (Van Damsen 2002, 29–30; Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 11.)

Ratsastuskenkien tulee olla korolliset, jotta ne eivät pääse aiheuttamaan vaaratilanteita luiskahtaessaan jalustimessa. Ratsastaja tarvitsee myös hyvät ja joustavat housut, jotka eivät hierrä tai nouse lahkeesta. Käsineiden tulee soveltua ratsastuskäyttöön sekä vallitseviin sääolosuhteisiin. (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 11.)

Sään huomioiminen varustuksessa lisää turvallisuutta. Kohmeisen ja kylmissään olevan ratsastajan vaikutusvoima hevoseen on huomattavasti normaalia heikompi. Sopivat vaatteet suojaavat sateelta, tuulelta, kylmältä ja mahdollistavat ratsastamisen lähes säällä kuin säällä. Varusteiden tulisi olla hyvässä kunnossa ja turvallisuusmääräyksien mukaiset. (Van Damsen 2002, 21, 29.)

Asiakkaan käyttäessä omia varusteitaan tulee toiminnanharjoittajan varmistaa niiden asianmukaisuus. Hän vastaa kaikkien varusteiden asianmukaisuudesta ja valvoo niiden käyttöä. Henkilökunnan tulee toimia esimerkillisesti omalla varusteidenkäytöllään. (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 18.)

Heijastimien käyttö on suositeltavaa. Hämärään aikaan syksyisin ja talvisin heijastimet auttavat etenkin autoilijoita havaitsemaan ratsukon helpommin. Heijastimia hevosille ja ratsastajille saa ostettua ratsastustarvikekaupoista. Pimeällä ratsastaminen voi itsessäänkin olla vaarallista, joten heijastimet ja mahdolliset valot (kypärälamppu) pienentävät onnettomuusriskiä. (Van Damsen 2002, 22.)

Toiminnanharjoittajan olisi hyvä varautua tarvittaessa lainaamaan asiakkailleen suojaimia, heijastimia ja säänmukaisia vaatteita (esimerkiksi sadeasua). Kaikkien lainavarusteiden tulee olla puhtaita ja ehjiä: rikkinäiset ja käyttökelvottomat on kunnostettava tai poistettava käytöstä. Toiminnanharjoittajan on tarkastettava varusteiden kunto säännöllisesti ja huollettava ja putsattava ne tarvittaessa. Ratsastusvälineet tulee säilyttää valmistajan antamien ohjeiden tavoin. Lainattavista ratsastusvarusteista olisi hyvä pitää huoltopäiväkirjaa. Varusteille tulee olla nimetty vastuuhenkilö, joka on mainittuna turvallisuusasiakirjassa. (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 17.)

5.2 Hevosen varusteet

Yksilöllisesti sovitetut varusteet varmistavat turvallisen ja stressittömän maastoretken niin hevoselle kuin ratsastajallekin. Satulan tulee olla riittävän suuri, sillä ahdas ja matalakaarinen satula voi tuottaa ratsastajalle ikäviä yllätyksiä. (Fagerström 1996, 39; Van Damsen, 2002, 29.)

Jokaisella hevosella tulee olla sovitettu satula. Hevosten selkien rakenteet vaihtelevat yhtä paljon kuin esimerkiksi ihmisen jalan koko ja muoto. Satula täytyy sovittaa ammattilaisten paikalla ollessa, jotta se varmasti on oikean mallinen. Epäsopiva satula saattaa aiheuttaa hevoselle paineentunnetta, hierlymiä tai kipuja. Sopiva satula myös jakaa ratsastajan painon tasaisesti, ei liiku paikaltaan eikä se satuta hevosta. Satulassa on hyvä olla turvajalustimet, jotka tippumistilanteessa estävät ratsastajan jalan juuttumista jalustimeen. (Kaimio 2004, 336.)

Epäsopiva satula voi useinkin olla syynä hevosen hermostuneeseen käytökseen, sillä se satuttaa hevosen selkää. Myös ratsastajalle on tärkeää, että satula on hänelle sopivan kokoinen, jotta hän voi vaikuttaa istunnallaan hevoseen oikein. Sopivassa satulassa ratsastaja istuu keskellä hevosta vahvojen lihasten päällä, jolloin paino jakautuu tasaisesti mahdollisimman suurelle pinnalle. Tämä mahdollistaa hyvän tuntuman hevosen ja ratsastajan välillä. (Gordon-Watson 1992, 274; Van Damsen 2002, 31.)

Suitset ja kuolaimet ovat yhtä tärkeitä kuin hyvin istuva satula. Suitsien osien tulee olla räätälöity hevosen pään mukaan eikä mikään osa saa olla liian tiukalla tai löysällä, sillä tämä aiheuttaa pahimmillaan ohjaamisvaikeuksia. Myös suuhun tulevien kuolainten tulee olla kyseiselle hevoselle sopivat muodoltaan ja paksuudeltaan sekä oikean vahuiset. Liian kovat kuolaimet herkän hevosen suussa yhdistettynä aloittelijan epävakaisiin käsiin aiheuttaa turhaa kipua hevoselle. Toisilla hevosilla on matalampi kitalaki tai hammasloma, jolloin kuolain voi aiheuttaa epämiellyttävää kipua. (Kaimio 2004, 357, 360.)

Hevosen varusteet tulee huoltaa tarpeeksi useasti ja varmistaa niiden toimintakunto. Moni onnettomuus on johtunut liian kuluneista jalustinhihnoista tai satulavyöstä, jotka rikkoutuvat tiukassa tilanteessa. Satula on ratsastajan turva hevosen tehdessä äkkinäisiä liikkeitä, joten siitä on pidettävä hyvää huolta.

Suitset ovat toinen tärkeä turvavaruste ratsukolle. Vain asianmukaiset ja sopivat suitset, sopivan satulan kanssa, mahdollistavat hevosen hallinnan myös kriittisemmissä tilanteissa. (Van Damsen 2002, 29–30.)

Talvisäällä tulee hevosilla olla myös hokit (hevosenkengään ruuvattava nastat). Se toimii kuten autonrenkaan nastat: se poraa jähän ja estää liukastumisen. Talvella kengityksen yhteydessä on laitettava myös muoviset hevosenkengän muotoiset tilsakumit jokaiseen jalkaan. Tilsat kerääntyvät hevosen kavioihin korkeiksi paakuiksi, jolloin hokit eivät yllä puremaan alustaan. Tilsakumit laitetaan hevosenkengän ja kavion väliin ja ne estävät tilsojen muodostumisen. Kengitetylle hevoselle tilsakumit ovat yhtä tärkeä lisävaruste kuin hokit. (Van Damsen 2002, 31–32.)

6 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN

6.1 Tutkimusongelma ja tutkimustyyppi

Tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia suomalaisten vaellustallien varustetasoa. Tämä tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena. Kysely suoritettiin puhelinhaastatteluina, jossa osa kysymyksistä oli strukturoitu ja osa avoimia. Suomen Vaellustallien Liiton jäsenlistalta valittiin kahdeksan suomenhevossa vaelluksia järjestävää tallia, ja niistä viisi vastasi kyselyyn.

6.2 Tutkimuksen tarkoitus

Kyselyn tarkoituksena oli selvittää haastattelemalla, millainen varustetaso suomalaisilla vaellustalleilla on, esimerkiksi miten tallit ovat varautuneet tarjoamaan asiakkailleen varusteita kuten kypäriä, sadevaatteita tai talvihaalareita kylmällä säällä. Myös turvallisuusasiat olivat esillä kyselyssä. Koulutetut hevoset, ehjät varusteet ja hyvin suunnitellut vaellukset ovat tärkeä osa turvallisuutta. Kysymykset tehtiin Kuluttajaviraston ratsastuspalveluiden turvallisuuden edistämiseksi annettujen ohjeiden ja tutkijan oman mielenkiinnon pohjalta.

6.3 Tutkimuksen suorittaminen

Tutkimus suoritettiin puhelimitse, jotta saatiin varmasti vastaukset kaikkiin kysymyksiin. Puhelinhaastattelujen aikana oli mahdollisuus esittää myös tarkentavia kysymyksiä. Haastateltaviksi valittiin Suomen Vaellustallien Liiton Internet-sivuilta kahdeksan yritystä, joista kuusi lupautui puhelinhaastatteluun.

Puhelinhaastattelut suoritettiin perjantaina 11.3.2011. Valitettavasti yksi yrittäjä joutui perumaan jo sovitun haastattelun, joten loppujen lopuksi saatiin haastateltua viittä vaellustalliyrittäjää. Laadulliseen tutkimukseen sopii pienempikin otanta, joten pienen otannan ei uskota heikentävän tulosten yleistettävyyttä liikaa. Tutkimukseen osallistuivat siis Talli 1, Talli 2, Talli 3, Talli 4 ja Talli 5. Talleilla oli pääosin suomenhevoseja, jotta otanta olisi yhtenäisempi.

Kysymyksiä oli yhteensä 51 ja haastatteluihin yrittäjää kohden kului aikaa 20–35 minuuttia. Haastattelu suoritettiin osa-alueittain; yrityksen perustiedot, vaellusratsastustoiminta ja asiakkaat, ratsastajien varusteet, asiakashevosten varusteet, maastoreitit, turvallisuus ja tulevaisuuden suunnitelmat ja kehitysideat. Osa-alueiden määrittelyt tehtiin osittain oman kokemuksen pohjalta, käyttäen hyväksi myös lähdekirjallisuutta.

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET JA NIIDEN ANALYSOINTI

7.1 Haastateltavien yritysten perustiedot

Haastateltavat yritykset valittiin Suomen Vaellustalliin Liitto ry:n jäsenlistalta.

Talli 1 on perustettu maaliskuussa 2010 Pohjois-Pohjanmaalla. Yritys ei työllistä muita kuin yrityksen omistajan. Lisätyöntekijät eivät ole tarpeen, sillä yrityksellä on vain kolme asiakashevosta ja yksi vetohevonen. Vetohevoiseksi kutsutaan hevosta, jolla vaelluksenvetäjä, tässä tapauksessa yrityksen omistaja, itse ratsastaa. Talli 2 on perustettu Pohjois-Savoon maaliskuussa 2009. Tällä tallilla työskentelee omistaja oma tytär apunaan. Heillä on myös työharjoittelijoita. Asiakashevosta heillä on viisi ja yksi vetohevonen.

Talli 3 on perustettu tammikuussa 2009 Keski-Pohjanmaalla. Omistajan lisäksi tallilla työskentelee työharjoittelijoita. Hevosia asiakaskäytössä on viisi ja yksi vetohevonen. Talli 4 on myös perustettu keväällä 2009, mutta Etelä-Savoon. Tallilla työskentelee omistajan lisäksi työharjoittelijoita. Hevosia yrityksellä asiakaskäyttöön on viisi ja vetohevonen. Talli 5 on aloittanut vaellustallitoiminnan vuonna 1991. Talli sijaitsee Keski-Suomessa ja talvikauden sitä hoitaa vain omistaja. Kesäisin tallille palkataan lisätyövoimaa. Tallilla on 15 asiakashevosta ja yksi vetohevonen.

7.1.1 Yrittäjien koulutus

Yrittäjistä vain yksi (Talli 2) on käynyt hevospainotteisen koulun. Yksi (Talli 3) oli jättänyt hevosalan koulun kesken kokiessaan sen turhaksi, hän oli jo yrittäjä aloittaessaan koulutuksen. Kolmella yrittäjällä (Tallit 1, 4 ja 5) ei ole lainkaan hevosalan koulutusta. Yrittäjät olivat valmistuneet mm. matkailu-, luonto- ja ympäristöalalta sekä media- ja kulttuurialalta. Talli 5:den yrittäjä totesi humoristisesti oppineensa kantapään kautta, eikä kuulemma koskaan tule oppimaan silläkään tavalla kaikkea. Talli 2:lla työskentelevä yrittäjän tytär valmistuu ratsastuksenohjaajaksi. Talleilla harjoittelevat työntekijät saattavat olla alan opiskelijoita, agrologeja tai oman harrastuneisuutensa kautta alalle suuntautuneita.

Kuluttajaviraston suositusten mukaan vastaavan henkilön tulisi olla suorittanut hevosalan ammattitutkintojärjestelmän mukainen tutkinto. Vaihtoehtoisesti tulisi olla pitkäaikaista käytännönkokemusta hevososalta. Yrittäjille itselleen ongelmana voi olla heikko yrittäjäosaaminen tapauksissa, joissa intoa harrastuksen pohjalta on enemmän kuin taitoa. Voi kuitenkin uskoa, että pelkän hevosharrastuneisuudenkin pohjalta on hyvä lähteä yrittämään. Into ja mielenkiinto omaa alaa kohtaan ovat varmasti niin suuret, että yrittäjyyden salat tulee pian opittua. Haastateltavista moni oli kuitenkin kouluttautunut aloilla,

jotka ovat hyödyllisiä hevosmatkailualalla (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 9, Saastamoinen, M 2010, 3).

7.1.2 Yrityksien asiakashevokset

Taulukossa 1 ovat lueteltuna yrityksien asiakashevosten määrät, ikähaitari ja hevosten koulutustaso.

Taulukko 1 Yrityksien asiakashevokset

	Talli 1	Talli 2	Talli 3	Talli 4	Talli 5
Hevosia	4	6	6	6	16
Ikähaitari	7–18 v.	4–20 v.	8–20 v.	6–20 v.	4–19 v.
Ovatko hevokset koulutettu erityisesti vaelluskäyttöön?	Ovat. Eivät pelkää, toimivat jokaisessa tilanteessa ja omistaja on ylpeä.	Itse koulutettu, ei erityistä maastokoulutusta. Turvalliseksi todetessa siirtyvät asiakaskäyttöön.	Ei ole erityistä maastokoulutusta, oppivat muiden perässä.	Monitoimihevოსia, jotka oppivat tekemällä. Koulutus on tapahtunut lähes itsestään.	Hevoset oppivat tekemällä, ei erityistä maastokoulutusta.

Vaellushevosten tulisi olla koulutettu perusteellisesti maastoratsastukseen, jotta voidaan minimoida hevosten aiheuttamat turvallisuusriskit. Talli 1:den hevokset ovat koulutettu vaellusratsauksi, josta yrittäjä onkin erittäin ylpeä. Hevosilla voi ratsastaa täysin löysin ohjin, eivätkä hevokset pelästyessään sän-tää minnekään. Muut tallit kertoivat hevostensa oppivan tekemällä muiden pe-rässä, eivätkä he ole pitäneet mitään erityistä maastokoulutusta. Talli 2 kertoi kouluttavansa hevosia itse viemällä niitä maastoon. Todetessaan hevokset var-moiksi ja turvallisiksi hän siirtää hevokset asiakaskäyttöön. Talli 4 toteaa he-vostensa olevan monitoimihevოსia, joiden koulutus on tapahtunut lähes itse-stään. Talli 5 sijoittaa osan hevosistaan talvisin ratsastuskouluihin. Heillä vael-lustoiminta on vahvasti painottunut kesäkauteen.

Asiakashevosten ikähaitari on melko laaja ja se todistaakin, ettei vaellushevo-sella ole tiukkaa ikärajaa. Kuluttajaviraston suositusten mukaan ratsastuspal-velussa käytetyn hevosen tulee olla vähintään viisi vuotta. (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 20.)

Monesti nuoret hevokset ovat vielä hieman kouluttamattomia ja luonteeltaan lapsellisia, jolloin ne eivät välttämättä ole kaikista luotettavimpia. Vanhoilla hevosilla voi tulla vanhuuden vaivoja, mutta vanhat hevokset ovat useimmiten rauhallisia ja luotettavia.

7.2 Vaellusratsastustoiminta ja asiakkaat

Talleista neljä (Tallit 1, 2, 3 ja 4) on suhteellisen uusia, perustettu vuosina 2009–2010. Tämä on tyypillistä, sillä useimmat hevosmatkailuyritykset ovat perustettu vasta 2000-luvulla. Talleista neljällä (Tallit 1, 2, 3 ja 4) on 4–6 he-

vosta, joten yritystoiminta on edelleenkin suhteellisen pientä. Talli 5 poikkeaa muista hieman, sillä se on aloittanut hevosvaellustoiminnan jo vuonna 1991. Asiakashevosiä heillä on 15, joten yritys on hieman muita suurempi. Asiakasmääristä kysyessä, eivät yrittäjät osanneet sanoa tarkkoja lukuja, mutta kaikilla keskimääräinen veikkaus oli noin 60–100 asiakasta kuukaudessa. Talleista uusin (Talli 1) kertoi tekevänsä noin 2–4 retkeä kuukaudessa, sillä hän ei vielä ole markkinoinut yritystään. Etenkin kylmimpinä talvikuukausina saattaa olla hyvinkin hiljaista, mutta sitä vastoin kesäisin asiakkaita voi olla moninkertaisesti (Martin-Päivä 2006, 5).

Jokainen haastateltava kertoi yrityksen parhaiksi kuukausiksi kesäkuukaudet (kesä-, heinä- ja elokuu). Hevosmatkailuyrityksien kesäsesonki on kesäkuusta syyskuun loppuun, kevättalvikausi hiihtolomista pääsiäiseen ja joulusesonki alkaa marraskuussa. Hiljaisinta aikaa hevosmatkailuyrityksillä on toukokuun alkupuoli ja lokakuu. (Martin-Päivä 2006, 6.)

Kaikki yrittäjät tarjoavat maastoratsastusta yhdestä tunnista aina kolmeen tuntiin, pidempiäkin vaelluksia on mahdollista varata. Talli 4:n yrittäjä kertoo tekevänsä pääosin enintään kahden tunnin lenkkejä, sillä hänen mielestään suomenhevosten askeleet ovat niin suuret, että pidemmät matkat alkavat käydä ratsastajille epämukaviksi. Pidemmät ratsastusrupeamat ovat raskaita myös aloittelijoille ja siten myös hevosille, jotka vaappuvia aloittelijoita kantavat. Kokeneemmille ratsastajille hän voi pyynnöstä järjestää pidempiäkin retkiä.

Varsinaisia yön yli vaelluksia järjestää yrityksistä neljä. Vaellukset kestävät yhdestä päivästä useampiin vuorokausiin. Talli 5 järjestää kesäisin vaellusleirejä, joilla vaelletaan viisi päivää.

Hevosmatkailuyrityksille onkin tyypillistä tarjota monipuolista tarjontaa, kaikille kaikkea -ajatuksella Ystävien tai perheen kanssa lomalle lähtiessä on mahdollista toivoa omanlaista retkeä, ja voi melkein uskoa, että kaikki on mahdollista. Yhä useammin hevoset ja ratsastus voivat olla vain osana ohjelmapalvelua, esimerkiksi työporukoille voidaan järjestää reki- ja kärryajeluita tai lyhyitä ratsastushetkiä. (Martin-Päivä 2006, 5.)

7.2.1 Ryhmäkoot ja vetäjien lukumäärät

Suurimmalla osalla talleista (Tallit 1, 2, 3 ja 4) vaellusten ryhmäkoko määräytyy hevosten lukumäärän mukaan. Suurimmalla tallilla (Talli 5) on ryhmän suositeltu enimmäiskoko 10 henkilöä. Heidän ehdoton ryhmän enimmäiskoko on 12, ja tällöin asiakkaiden toivotaan olevan entuudestaan tuttuja. Tallit ovat myös tehneet luovia ratkaisuja, jotta useampi asiakas voisi nauttia ratsastuksesta. Talli 1 on esimerkiksi yritysasiakkaiden kohdalla ratkaissut ongelman lähtemällä vetohevosen kanssa matkaan kärryillä tai reellä. Tällöin ratsastajia on voitu vaihtaa, eikä kenenkään tarvitse kävellä vaan he pääsevät kärryjen tai reen kyytiin odottamaan vuoroaan. Yrityksille voidaan järjestää ratsastusmais-

tiainen, jolloin he saavat hetken kokeilla lajia ja sitten hevosvankkureiden kyydissä siirrytään laavulle kahvittelemaan. Näin on toimittu Talli 3:lla.

Neljällä tallilla vaelluksen vetää aina yksi henkilö ja Talli 5:llä tarvittaessa kaksi henkilöä, jos ratsastajia on enemmän kuin kahdeksan. Kuluttajaviraston antamien ryhmäkokosuositusten mukaan ryhmän koon tulee olla enintään 7 asiakasta/opas. (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 10.)

Ennen vaelluksia yrittäjät lähettävät toimintaan osallistuville asiakkaille sähköpostilla kirjeen, jossa kerrotaan kaikki tarvittava tieto tulevista päivistä ja mukaan tarvittavista tavaroista. Asiakkailta kysytään tarvittaessa myös mahdolliset terveydelliset rajoitteet tai ruoka-allergiat. Lyhyille maastoratsastuksille yrittäjät selvittävät puhelimitse kaiken tarvittavan eli asiakkaan nimen ja puhelinnumeron sekä tiedon asiakkaan ratsastustasosta ja -taustasta.

Vaellusta tai maastoretkeä ennen yrittäjät kertovat turvallisuusasioista, kuinka maastossa tulee toimia ja millaiset hevoset asiakkaat käyttöönsä saavat. Kokeneimmille ratsastajille ei perusasioita tarvitse kuitenkaan enää kertoa. Aloitteijoiden ja tuntemattomien kanssa yrittäjät katsovat hetken kentällä, että ratsastuksen perustaidot ovat kaikilla hallinnassa. Talli 3:n yrittäjä kertoi välttävänsä antamasta yhdellä kerralla suurta infoähkyä ja kertoo askel kerrallaan hevosia hoidettaessa miten toimia ja mitä seuraavaksi tapahtuu.

Kuluttajaviraston ohjeistuksen mukaan kaikille vaellus- ja maastoratsastuksille sekä ratsastusleireille osallistuville asiakkaille tulee toimittaa ennen toiminnan alkua kirjallista ennakkotietoa. Sen tarkoituksena on kertoa asiakkaalle kaikki turvallisuuden kannalta tarpeelliset seikat. Ennakkotiedot voivat olla myös markkinointimateriaalissa. Ennakkotiedossa tulee kuvailla päiväohjelmaa, toiminnan kestoa ja asiakkailta vaadittavaa ennakko-osaamista. (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 11.)

Vaikka haastateltavat eivät lähetä kaikille kirjallista ennakkotietoa, ottavat he kuitenkin selvää tärkeimmistä asioista ja kertovat mukaan otettavista varusteista. Olosuhteiden vaatiessa he myös kaikki kertoivat ilmoittavansa mahdollisista toimintaa rajoittavista tekijöistä. Kovien pakkasten tai kuumimpien helteiden aikaan retkestä tulee mahdollisesti rauhallisempi.

7.2.2 Erityisryhmät

Kahdella talleista (Talli 1 ja 3) on ollut erityisryhmiä, kuten päihde- ja mielenterveyskuntoutujia sekä liikuntarajoitteisia vanhuksia. Talli 1, jossa oli käynyt päihde- ja mielenterveyskuntoutujia, oli ryhmällä ollut oma ohjaaja mukana. Kehitysvammaisia ei millään tallilla ole ollut asiakkaina, mutta Talli 5 on ollut yhteydessä henkilöön, joka olisi kiinnostunut sosiaalipedagogisesta toiminnasta heidän hevosillaan. Talli 4 on järjestänyt liikuntarajoitteisille vanhuksille rekiajelua, mikä on ollut antoisaa niin asiakkaille kuin yrittäjälle itselleenkin.

Jokaisella haastateltavista talleista on käynyt myös ulkomaalaisia asiakkaita. Yrittäjät, eli vaellusten vetäjät, kertoivat selvinneensä hyvin ulkomaalaisten kanssa. Kaikki kertoivat osaavansa englantia parhaiten, ruotsia vähintään auttavasti ja kolmelta yrittäjältä sujui myös saksa. Kuluttajaviraston ohjeiden mukaan on ulkomaalaisten osallistujien määrään nähden oltava riittävä määrä kielitaitoisia ohjaajia. Talleilla on varmasti hyvät valmiudet ulkomaalaisten asiakkaiden varalta, sillä mielestäni heidän kertomansa kielitaito on riittävä. (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 12.)

7.2.3 Ratsastustoimintaa estäviä olosuhteita

Jokaisella tallilla on hieman erilaiset toimintasuunnitelmat ja rajoitukset koskien olosuhteita, jotka estävät toimintaa.

Taulukossa 2 on esillä ratsastustoimintaa mahdollisesti estäviä olosuhteita.

Taulukko 2 Ratsastustoimintaa estäviä olosuhteita

	Metsästysaika	Pakkasrajat	Hellerajat	Muuta
Talli 1	Ei estä: ”heijastinliivi päälle ja sillä selvä”.	1h retkillä -25C. 1-2h retkillä -18C. Pidemmällä reissuilla -15C.	Retkille ei lähdetä jos on yli +27C.	-
Talli 2	Metsään ei mennä metsästysaikaan.	Ei pakkasrajaa, asiakkaille ilmoitus lämpimistä varusteista ja rauhallisemmasta lenkistä.	Helteellä pidetään huolta, että on juomavettä ja ei mennä lujaa, vaan rauhallisesti.	-
Talli 3	Metsästyskausi ei vaikuta, saa aina tiedon missä metsästäjät ovat.	Jos yli -30C ei lenkeille lähdetä. Pakkasella hyvä jälkihoito hevosille ja lenkin vauhti rauhallinen	Hellerajaa ei ole.	On perunut retken kerran kovan ukkosen ja salamoinnin vuoksi retken.
Talli 4	Ei vaikuta.	Ei pakkasrajaa, asiakkaille tietoa pukeutumisesta ja rauhallisesta retkestä.	Ei hellerajaa, mahdollisuuksien mukaan, hevoset ja ihmiset huomioon ottaen.	Asiakkaita talvikaudella on vähemmän muutenkin, tilaukset säävarauksella.
Talli 5	Ei vaikuta.	Pakkasraja on -20c. Varausvaiheessa annetaan tieto kylmyydestä ja rauhallisesta lenkistä.	Helteellä ratsastetaan illalla ja yöllä.	Alueella järjestettävät rallikilpailut pakottavat muuttamaan reittejä.

Hevoset ovat kestäviä eläimiä, jotka eivät helposti kovemmista sääolosuhteista hätkähdä. Usein pakkasrajat ovat tehty asiakkaita varten, sillä lämpimänä pysyminen rauhallisella ratsastuslenkillä voi olla haastavaa. Helteellä täytyy malttaa ratsastaa rauhallisemmin tai Talli 5:n tavoin iltaisin ja öisin.

Metsästyskausi ei aiheuta talleille sen suurempia toimenpiteitä. Talli 2:lla on ihannetilanne, sillä yrittäjän puoliso on metsästäjä. Metsästysaikaan yrittäjä saa matkapuhelimeensa tarvittaessa viestin missä metsästäjät liikkuvat. Ehkä muidenkin tallien olisi syytä miettiä yhteistyötä paikallisen metsästäjäseuran kanssa turvallisuuden maksimoimiseksi.

7.3 Ratsastajien varusteet

Hevostalleilla on hyvä olla lainavarusteita, jos asiakkaalla itsellään ei ole tarvittavia turvavarusteita. Sopiva kypärä on jokaiselle ratsastajalle vähimmäisvaatimus. Taulukossa 3 on lueteltuna kuinka tallit ovat valmistautuneet lainaamaan asiakkaille varusteita.

Taulukko 3 Ratsastajien varusteet

	Talli 1	Talli 2	Talli 3	Talli 4	Talli 5
Kypärät (koot ja lkm)	4 kpl koot 57–61	~20 kpl useita kokoja	10–12 kpl, useita kokoja	5–6 kpl, useita kokoja	6–7 kpl, useita kokoja
Turvaliivit	Ei ole	4 kpl	Ei ole	Ei ole	2 kpl
Kenkiä tai saappaita	Ei ole	~20 kpl	Ei ole	Muutamat	Ei ole
Hanskoja	On talvihanskoja	On kesä- ja talvihanskoja	Ei ole	On kesä- ja talvihanskoja	On kesä- ja talvihanskoja
Housuja	Ei ole	Ei ole	Tarvittaessa	Ei ole	Tarvittaessa
Talvihaalareita	Pari kpl	Ei ole	Ei ole	Ei ole	Ei ole
Päähineitä	Ei ole	On	Ei ole	Myssyjä on	Ei ole
Sadetakkeja	On takkeja	On takkeja ja viittoja	On takkeja	On takkeja	On takkeja
Heijastimet	Heijastinliivit	Heijastinliivit	Heijastinliivit	Heijastinliivit	Heijastinliivit
Huoltopäiväkirja	Ei ole, mutta tarkoitus tehdä	Ei ole	Ei ole	Ei ole virallista päiväkirjaa, oma lappunen	Ei ole

Haastatelluilla talleilla oli lainakypäriä riittävästi. Talli 1 neljä kypärää on aikuisten kokoja 57–61, mutta lapsille ei ole tarpeeksi pientä kypärää lainaksi. Talli 2 ei osannut eritellä tarkemmin minkä kokoisia 10–12 lainakypärää olivat. Hän kuitenkin ilmoitti, että niitä on monia eri kokoja. Sama tilanne oli myös Talli 5, heillä on 6–7 erikokoista kypärää. Talli 4:llä on 5–6 lainakypärää, josta yrittäjä totesi, ettei niitä ole riittävästi. Lapsille oli kaksi pienempää kypärää (koot 54–56), aikuisten kokoja oli kolme (koot 57–58) ja lisäksi heillä on yksi säädettävä kypärä. Säädettävässä kypärässä on kehikko, jota suurentamalla ja pienentämällä kypärän koko muuttuu.

Turvaliivi on nykyisin suositeltava turvavaruste, mutta haastateltavista talleista vain kahdella oli asiakkaille lainattavia turvaliivejä. Talli 2:lla on lainata erikokoisia turvaliivejä neljä kappaletta ja niitä käytetään lähinnä hurjemmissa maastoissa ja esteiden hyppäämisessä. Tallilla on erikokoisia liivejä ja niitä lainataan asiakkaiden toiveiden mukaan. Talli 4:llä on lainata kahta turvaliivi-

viä, ja yrittäjä suosittelee niitä lähinnä reippaille maastoretkille ja esteiden hyppäämiseen.

Huoltopäiväkirjaa ei kenelläkään ollut käytössä, mutta Talli 1 on lisännyt sen tehtävien asioiden listalle. Talli 4:llä on oma ”lappusensa”, mutta ei virallista päiväkirjaa hänelläkään. Varusteiden tarkastus sujuu kaikilla talleilla säännöllisesti ratsastajille sopivia varusteita sovitettaessa. Jokaisen ratsastajan jäljiltä varusteet siistitään ja huolletaan tarvittaessa. Huoltopäiväkirjan pito olisi tarpeellista talleilla, sillä kyseessä on asiakkaiden turvallisuus. Huoltokirjan avulla on helppo pysyä ajan tasalla siitä, milloin varusteet on viimeksi huolella huollettu ja tarkastettu. Huoltopäiväkirja saattaisi edesauttaa yrittäjiä säännölliseen varusteiden huoltoon sekä mahdollisten vikojen ja vaurioiden huomaamiseen ajoissa.

Talli 5 on keskittynyt pääosin kesäkauteen, joten talvisin asiakkaita neuvotaan ottamaan omat lämpimät varusteet mukaan. Kesäisin käyvät vaellusleiriläiset ovat usein hyvin varustautuneita, joten talli ei ole satsannut lainattaviin varusteisiin. Kuitenkin talli oli ainoa, Talli 3:n lisäksi, joka kertoi lainaavaansa jonkinlaisia housuja tarvittaessa. Talli 2 ei myöskään ole satsannut lainavarusteisiin, sillä heillä pyörii vaellustoimintaa vahvemmin ratsastuskoulutoiminta. Ratsastuskoululaisilla on omat varusteet ja he osaavat pukeutua sään mukaisesti varustuksiin. Talli 1:n yrittäjä totesi, että talvihaalareita on hyvä olla, sillä kehotuksista huolimatta asiakkaat eivät osaa pukeutua lämpimästi. Pipoja hän ei kuitenkaan ole varannut, sillä pitää sitä minimivaatimuksena asiakkaalle. Talli 3 yrittäjällä ei ole palveluun kuuluvia talvihaalareita, mutta voi omasta vaatevarastostaan lainata villapaidan.

Yrittäjät ovat varmasti oikeassa kertoessaan, etteivät asiakkaat osaa varautua sopivin varustein. On hyvä, että yrittäjät ovat varautuneet lainaamaan varusteita – jopa villapaidan omasta komerosta. Olisi kuitenkin ollut luontevaa, että myös housuja olisi ollut lainata. Huonot ja ratsastukseen sopimattomat housut voivat pilata koko elämyksen. Ratsastushousuja ei varmasti ole monella asiakkaalla, jotka käyvät vain kerran vuodessa retkillä. Farkut ovat melko sopivia ratsastushousuja, mutta ne voivat pidemmällä retkellä hankautua rikki.

7.4 Asiakashevosten varusteet

Hevosten varusteet ovat aivan yhtä tärkeitä kuin ratsastajankin. Terve ja hyvinvoiva hevonen on tekijä, jota ilman ei vaelluksia ja retkiä järjestetä. Huonosti sopiva satula tai vääränlaiset kuolaimet tekevät hevosesta hyvin nopeasti yhteistyökyyttömän ja itsepäisen. Hevosista ja tulee siis pitää huolta ja antaa niille mahdollisuus työskennellä hyvin sopivin varustein.

Taulukossa 4 on lueteltuna, millaisia varusteita haastateltavien asiakashevosilla on käytössä.

Taulukko 4 Asiakashevosten varusteet

	Talli 1	Talli 2	Talli 3	Talli 4	Talli 5
Onko hevosilla omat sovitettut satulat?	Hevosilla on omat sovitettut satulat	Hevosilla on omat sovitettut satulat	Hevosilla on omat sovitettut satulat	Hevosilla ei ole omia satuloita	Hevosilla on omat sovitettut satulat
Onko satuloissa turvajalustimet?	Kahdessa satulassa on turvajalustimet	Yhdessä satulassa ei ole turvajalustimia	Muutamissa satuloissa on turvajalustimet	Lännensatuloissa ei ole turvajalustimia	Muutamissa satuloissa on turvajalustimet
Onko hevosilla omat sovitettut suitset ja kuolaimet?	Hevosilla on omat sovitettut suitset ja kuolaimet	Hevosilla on omat sovitettut suitset ja kuolaimet	Hevosilla on omat sovitettut suitset ja kuolaimet	Hevosilla on omat sovitettut suitset ja kuolaimet	Hevosilla on omat sovitettut suitset ja kuolaimet
Onko hevosten kengissä hokit?	Hevosilla ei ole kenkiä	On	On	On, jopa keissäin	On
Onko hevosten kengissä tilsakumit?	Hevosilla ei ole kenkiä	Ei	On	On	On
Onko hevosilla heijastimet?	On erilaisia	On erilaisia	On erilaisia	On erilaisia	On erilaisia
Onko varusteista huoltopäiväkirjaa?	Ei ole	Ei ole, aikomus tehdä	Ei ole	Ei ole, oma paperilappunen	Ei ole

Talli 4 on ainoa, jolla ei ole hevosille omia nimikoituja satuloita. Hän käyttää pääosin lännensatuloita, jotka ovat heitettävissä minkä tahansa hevosen selkään. Satuloita on enemmän kuin hevosia, joten asiakkailla on mahdollisuus valita haluaako hän perinteisen englantilaisen satulan vai lännensatulan. Talli 3:lla on vain englantilaisia satuloita, sillä yrittäjä henkilökohtaisesti ei pidä lännensatuloista. Hänen mielestään täytyisi olla selvä linjaus, eli kaikilla hevosilla samanlaiset satulat. Myös tallilla 5 on vain englantilaisia satuloita. Talleilla 1 ja 2 on joitakin erikoissatuloita, joita asiakas voi halutessaan koittaa.

Satuloiden tulisi olla hevoskohtaisia ja epäsopiva satula voi aiheuttaa hevosen huonon käytöksen. Hevosten selät ovat verrattavissa ihmisen jalan muotoihin ja kokoihin, kaikilla ne ovat hieman erilaiset (Kaimio 2010, 336).

Turvajalustimista kysyessä, kertoi Talli 2:den yrittäjä heti, ettei enää uskaltaisi ratsastaa ilman turvajalustimia. Talli 3 kertoi inhoavansa tietynlaisia turvajalustimia ja Talli 4:n lännensatuloissa on aivan tavalliset jalustimet. Turvajalustimet ovat suositeltavia, sillä ne estävät ratsastajan jalan jumiutumisen jalustimeen tippumisen tapahtuessa. Turvajalustimia on erilaisia, mutta kaikkien periaate on antaa jostain kohtaa periksi, jotta ratsastajan jalka vapautuu tämän pudotessa selästä.

Suitset ja kuolaimet ovat kaikilla yrittäjillä hevoskohtaisia, mikä on erittäin hyvä. On asiakkaidenkin puolesta helpompaa, kun kaikilla hevosilla on omat nimikoidut suitset, kertoi Talli 3.

Talli 1 pitää hevosensa kengättä, mutta tarpeen vaatiessa voi laittaa hevosille hokki bootsit. Ne ovat kuin hevosen lenkkitosut ja peittävät koko kavion. Talli 2 on tämän talven pärjännyt hyvin ilman tilsakumeja, vaikka muina talvina on tilsakumit aina ollutkin. Talli 4 on pitänyt hokkeja jopa kesäisin, sillä se estää kenkien kulumisen. Hokit ja tilsakumit ovat mielestäni talvisin ehdottomia, jos hevoset ovat kengitetty. Talvisin on monissa paikoissa liukasta, jolloin on iso riski onnettomuuteen. Hevosen kaatuessa on vaarassa niin hevonen itse, kuin selässä oleva asiakas.

Heijastimia on kaikilla talleilla käytössä, on jalka-, häntä- ja ohjaheijastimia kuin myös heijastinloimia. Kaikilla hevosilla tulisi olla aina heijastimia, sillä jos ratsastaja tippuu, jää hevonen ilman heijastimia. Monella tallilla onkin ratsastajat puettuna heijastinliiveihin, mutta se ei vapaana kotiinpäin laukkaavan hevosen näkyvyyttä enää paranna.

Varusteista ei yhdelläkään yrittäjistä ole huoltopäiväkirjaa. Talli 2 on tekevässä huoltopäiväkirjan myös hevosten varusteille. Varusteiden huolto ja tarkastus on hyvin hoidossa Talli 5:llä, sillä he putsaavat varusteet jokaisen lenkin jälkeen osana hevosten perushuoltoa. Muut tallit tarkastavat varusteet aina käyttäessä ja huoltavat tarpeen mukaan. Talli 1 kertoi tarkastavansa varusteet viikoittain. Varusteiden hyvä huolto ja putsaus pidentävät varusteiden käyttöikä.

7.5 Maastoreitit

Kyselyyn vastanneilla talleilla oli monia eri maastoreittejä ja osan oli hankala sanoa reittien tarkkaa lukumäärää. Tallit 1 ja 2 olivat ainoat, jotka pystyivät antamaan määrän lukuina; Talli 1:llä suurin piirtein 16 eri reittiä ja Talli 2:lla noin seitsemän eri reittiä. Tallit 3, 4 ja 5 ilmoittivat reittien määrän sanoilla ”monta” ja ”paljon”. Erillisiä talvi- ja kesäreittejä on myös monella tallilla johtuen mahdollisista moottorikelkkareiteistä tai liiallisesta lumesta, jolloin reitit ovat paksun lumikerroksen alla. Talvi voi myös mahdollistaa reittien paremman käytön, kertoi Talli 3:n yrittäjä. Heidän reitistönsä paranee osin lumen takia, joka peittää isoilla sorakivillä päällystetyt metsätiet.

Maastoreittejä asiakasryhmille suunniteltaessa yrittäjät tekevät ennakkoon tiedustelua asiakkaiden ratsastustasosta ja -taustasta. Talli 3:n yrittäjä vastasi, että maastoreitin ”pitää olla semmonen että mullakaan myöskään retkenvetäjänä ei ole niinku huolenhäivää, että voidaan tosiaan mennä turvallisesti”. Hän ei hyppyytä asiakkaitaan ojien yli tai vie upottaville soille. He ovat itse rakentaneet tukevan sillan erään suuremman ojan yli. Talli 4 vastasi miettivänsä tarkemmin turvallisuussuunnitelmia, jos sattuu onnettomuus ja korjaamisen varaa löytyy. Talli 1:n yrittäjällä on matkapuhelimessa ohjelma, joka ilmoittaa sijainnin koodilla ja helikopteri saadaan tarvittaessa paikalle. Hän myös kertoi käyttävänsä ensikertalaisia vain tasaisilla metsä- ja peltoteillä. Talli 2:n yrittäjällä ei ole mietittynä valmiita pelastuspisteitä maastossa, mutta hän on suun-

nittelemassa jännittävämpää reittiä kauemmaksi erämaahan, joten turvallisuussuunnitelma on tehtävä huolella.

Reittien monipuolisuutta kehui etenkin Keski-Suomessa toimiva Talli 5, mutta harmitteli tallin läheisyydessä olevaa isoa tietä ja rautatietä. Heille teiden ylitykset ovat kuitenkin rutiinia ja he joutuvat aina miettimään monelta junat kulkevat välttääkseen turhia riskejä. Maantietä ylittäessä he voivat järjestää paikalle avustajat turvallisuuden varmistamiseksi. Yrittäjät painottivat, että reittien sopivuutta erilaisille asiakkaille voi säädellä vauhdin mukaan. Talli 1:llä on hyviä reittiverkostoja, joista voi koota erilaisia kokonaisuuksia. Aloittelijoiden kanssa voi oikaista lyhyempää reittiä tallille, kun taas osaavien kanssa voi valita pidemmän lenkin. Talli 3:n yrittäjä pyrkii rakentamaan vaihtelevia reittejä, jotta ne ovat asiakkaille mielekkäitä.

7.5.1 Reittien huolto

Yrittäjät kertoivat, etteivät erityisesti huolla reittejä. Tarkastukset sujuvat useimmilla talleilla maastolenkkien ohella, sillä he käyttävät valmiita polkuja tai metsäteitä. Polkuja käytetään niin usein, että ne pysyvät niin sanotusti auki ja käyttökelpoisina. Talli 4:llä ei ole varsinaisia rakennettuja reittejä, ja toisten maita ei yrittäjä käy siistimässä. Talli 2 yrittäjä kertoo käyvänsä itse paljon vaeltelemassa, joten reittien huolto ja tarkastus tapahtuvat säännöllisesti. Talli 5 totesi käyvänsä talven jäljiltä kaikki reitit läpi, sillä koskaan ei tiedä mitä lumen alta paljastuu.

7.5.2 Reittikartat

Reittikarttoja olisi hyvä olla esillä talleissa, jotta asiakkaat näkevät millaisen lenkin he ovat tehneet vaelluksella.

Taulukko 5 Onko tallissa esillä reittikartta?

	Talli 1	Talli 2	Talli 3	Talli 4	Talli 5
Onko tallissa esillä reittikartta?	Ei karttoja. Yrittäjällä on reittikartta päänsä sisällä.	Reittikartta on tallissa esillä.	Tallin seinällä iso reittikartta, josta voi asiakkaille näyttää reitin.	Alueen kartta on tallissa. Ei piirrettynä reittejä	Ei tallissa. Pyydettyä näytetään reittikartta.

On harmillista, ettei kaikilla talleilla ole reittikarttaa esillä tallissa. Asiakkaat ovat varmasti kiinnostuneita näkemään, minne päin matka suuntautuu ja minä kokoisesta lenkistä on kysymys. Onneksi kuitenkin kahdessa tallissa (Tallit 2 ja 3) on reittikartat esillä. Talli 5 yrittäjältä voi pyytää nähdä reitin kartalta, mutta varmasti moni asiakas ei tule ajatelleeksi mahdollisuutta. Hän kertoi, että tallilta ei voi vuokrata hevosta, joten hän ei koe reittikarttaa tarpeellisena. Talli 4:llä on alueen kartta esillä, mutta siihen ei ole piirretty reittejä.

7.6 Turvallisuus

Suuren pakoeläimen kanssa toimiessa on pakko pitää huolta tarvittavasta turvallisuudentasosta. Turvallisesta toiminnasta huolehtiminen on erityisen tärkeää, kun toimintaan osallistuu maksavia asiakkaita. Hevosmatkailutoiminnassa korostuu yrittäjän ammattitaito ja osaaminen, niin matkailun kuin hevosuiminnankin osalta. (Martin-Päivä 2006, 13.)

7.6.1 Ensiaputaidot ja turvallisuuskoulutus

Kuluttajaviraston ohjeiden mukaan maastossa tapahtuvan toiminnan ohjaajien ensiaputaitona tulee olla EA2-tasoinen koulutus tai sitä vastaavat tiedot ja taidot. Ohjeistuksen mukaisesti tulisi tallien järjestää koko henkilökunnalle turvallisuuskoulutusta. Harjoituksissa tulisi kerrata käytännön pelastustoimenpiteet vähintään kerran vuodessa. (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 10.)

Taulukossa 6 on esitetty, ovatko yrittäjät (maastoretkien ohjaajat) suorittaneet Suomen Punaisen Ristin koulutukset EA1-tasolla ja EA2-tasolla. Taulukossa on myös kerrottu, onko talleilla järjestetty turvallisuuskoulutusta vai ovatko yrittäjät osallistuneet koulutuksiin muualla.

Taulukko 6 Ensiaputaidot ja turvallisuuskoulutus

	Talli 1	Talli 2	Talli 3	Talli 4	Talli 5
EA1-taso	On suoritettu	On suoritettu	On suoritettu	On suoritettu	On suoritettu
EA2-taso	Ei ole suoritettu	On suoritettu	On suoritettu	On suoritettu	Ei ole suoritettu
Onko tallilla järjestetty turvallisuuskoulutusta? Onko yrittäjä osallistunut koulutuksiin muualla?	Ei ole järjestetty, eikä ole itse osallistunut muuallaan.	Tallilla ei ole ollut koulutusta, mutta terveystarkastajan kanssa läpikäyty turvallisuutta. Yrittäjä on itse käynyt koulutuksissa.	Ei ole. Yrittäjä on käynyt vuoden koulussa, jossa käytiin läpi turvallisuutta.	Ei ole järjestänyt, eikä itse lähiaikoina osallistunut koulutuksiin.	Ei ole järjestetty, mutta suunniteilla olisi.

On yllättävää, ettei yhdelläkään tallilla ole ollut turvallisuuskoulutusta, mutta voisi kuvitella tallien pienen koon vaikuttavan vastauksiin. Pienillä talleilla ei ole muita työntekijöitä yrittäjän lisäksi, joten riittää kun yrittäjä itse tietää turvallisuusasioista tarpeeksi. Yrittäjistä yksi (Talli 2) kertoi käyneensä koulutuksissa muualla ja hän on myös käynyt terveystarkastajan kanssa läpi tallin turvallisuutta. Talli 3 yrittäjä on käynyt koulussa ollessaan turvallisuusasioita läpi. Talli 5 suunnittelee mahdollisuutta järjestää turvallisuuskoulutusta.

7.6.2 Yrittäjien turvallisuussuunnitelmat

Vaellustallien ollessa aina hieman kauempana asutuskeskuksista on avunsaantiin kuluva aika vaikea arvioida tarkasti. Alla olevassa taulukossa 7 ovat listat-

tuna ajat, joita yrittäjät arvelivat kuluvan avunsaantiin. Taulukosta voi myös lukea, kantavatko retkien vetäjä ensiapuvälineitä mukanaan lyhyemmällä ja pidemmällä vaelluksilla. Lisäksi taulukossa on kerrottuna, ovatko yrittäjät kokeneet ongelmatilanteita maastossa.

Taulukko 7 Yrittäjien turvallisuussuunnitelmat

	Talli 1	Talli 2	Talli 3	Talli 4	Talli 5
Arvioitu ambulanssin tuloaika onnettomuuspaikalle?	20 minuutista aina 2 tuntiin. Etäisyydet pitkät	30 minuuttia riippuen missä vaelletaan	10 minuuttia, kaukaisimpaan paikkaan 15–20 minuuttia	Vähintään 30 minuuttia	15 minuutista tuntiin
Onko retkillä ja vaelluksilla aina EA-välineistöä mukana?	EA-pakkaus on aina mukana.	EA-pakkaus on mukana pidemmällä reissuilla. Tunnin ja puolentoista tunnin reissuilla ei ole mukana.	Taskukokoinen EA-laukku on mukana aina.	Tunnin ja puolentoista tunnin lenkeillä ei mukana, ellei ahda taskuun. Pidemmällä reissuilla EA-pakkaus on mukana satulalaukussa.	Pieni reppu aina mukana, jossa on EA-laukku, jolla uskovat pärjäävänsä.
Käytännön kokemuksia ongelmatilanteista?	Muutamia puukolla aiheutettuja haavoja, naarmuja ja 1 venähdys on tapahtunut.	Ei normaaleja putoamisia pahempaa ole käynyt.	Ei ole käynyt mitään, paitsi yhden asiakkaan silmälasit mennyt rikki putoamisen seurauksena.	Ei ole käynyt mitään.	Kyynärpää mennyt uittoreissulla sijoiltaan ja murtunut ranne, tipui seisovan hevosen selästä.

Talli 1:n yrittäjällä on kännykässä koodit, joilla pelastushenkilökunta saa tietoon sijainnin. Maastoreittien ympärillä on hyvä tieverkko, minkä vuoksi ambulanssi pääsee tarvittaessa lähelle. Talli 3 luottaa omaan tietoon olinpaikastaan ja vetäjät osaa neuvoa avun mahdollisimman lähelle. Talli 4:llä avunsaanti- ja evakointisuunnitelmat ovat vasta mietintäasteella. Talli 5 sen sijaan on varmistanut turvallisuuden ja avun saannin antamalla tärkeät puhelinnumerot muutamalle osallistuvalla asiakkaalle. Asiakkaalla on näin aina omistajan ja ohjaajan numero, joten hän voi ilmoittaa onnettomuuden tapahtuessa tallille. Tallilla on hevoskuorma-auto, jolla hevosen saa tuotua tallille ja ratsastaja voidaan hakea henkilöautolla.

Turvallisuusasiat ovat pääosin hyvin mietittyinä, mutta vetäjällä tulisi joka reissulla olla edes vähän ensiaputarvikkeita mukana. Lyhyt retki ei ole sen turvallisempi kuin pidempi vaellus. Aina täytyy muistaa, että hevoset ovat suuria eläimiä, jotka jo kompastuessaan voivat aiheuttaa itselleen tai ratsastajalleen naarmuja tai venähdyksiä.

7.6.3 Turvallisuusasiakirja

Toiminnanharjoittajien tulee tehdä turvallisuusasiakirja ja sijoittaa se paikkaan, josta se on helposti löydettävissä ja luettavissa (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 8).

Taulukosta 8 näkee yritysten turvallisuusasiakirjan paikan tallilla.

Taulukko 8 Turvallisuusasiakirjan paikka tallilla

Talli 1	Talli 2	Talli 3	Talli 4	Talli 5
Turvallisuusasiakirja on luettavana tallissa.	Turvallisuusasiakirja on tallituvassa luettavana, myös reen mukana olevassa EA-paketissa yksi kappale.	Turvallisuusasiakirja ei ole esillä tallissa, mutta on tarkoitus laittaa se Internet-sivuille luettavaksi.	Turvallisuusasiakirja pitäisi päivittää ja viemmä talliin. Tallissa on päivittämättömän kappale esillä.	Turvallisuusasiakirja on tallin toimistossa luettavissa.

Turvallisuusasiakirjat ovat kaikilla talleilla tehtynä, mutta yhdellä (Talli 4) tallilla se on päivittämättä. Talli 3:lla ei ole turvallisuusasiakirjaa tallissa, mutta se on tarkoitus laittaa Internet-sivuille. Yrittäjät ovat hoitaneet hyvin turvallisuusasiakirjaan liittyvät asiat. Tässä tapauksessa ei edes yritysten pieni koko aiheuta eroavuuksia, mikä on hyvä.

7.7 Yrityksien mielipide oman toiminnan turvallisuudentasosta

Taulukossa 9 kerrotaan haastateltavien mielipide oman toimintansa turvallisuudentasosta.

Kun ammattitaitoinen yrittäjä itse on tyytyväinen omaan toimintaansa, voitaneen useimmiten todeta yrityksen olevan toimiva ja turvallinen myös asiakkaille.

Taulukko 9 Yrityksien mielipide oman toiminnan turvallisuudentasosta

	Oletko tyytyväinen oman toimintasi turvallisuudentasoon?
Talli 1	Kyllä. ”No tietenkin oikein hyvin ilman ylimääräistä hysteriaa.”
Talli 2	Kyllä, hän piti hevosten käyttöominaisuuksia suurimpana turvallisuudentekijänä. Eli hevosten tulee soveltua työhönsä.
Talli 3	Kyllä, tilanteen tasalla oleminen joka tilanteessa on tärkeää.
Talli 4	Kyllä, ”Ei oo niinku mitään suurempaa härdeä tullu, eikä autojen kanssa oo sattunut mitään, eikä muun liikenteen kanssa.” Alueella saa kuitenkin olla varuillaan hirtien ja karhujen varalta, mutta niitä ei ole vielä kohdattu kasvokkain. Niiden vuoksi maastossa on hyvä pitää normaalia kovempaa ääntä.
Talli 5	Kyllä, hänen luonaan kävi kaksi vuotta sitten Brysselistä EU-komissiosta arvovaltainen kahdeksan hengen ryhmä. He olivat olleet sitä mieltä, että suomalaiset ovat aivan liian varovaisia. Yrittäjän sanoin heille olisi mieluummin käynyt toiminta ”heitetään kypärät pois ja huudetaan vain jihu!”.

Tutkimuksen mukaan jokainen yrittäjä oli itse tyytyväinen toimintansa turvallisuustasoon. Talli 5 yrittäjän kertomus arvovaltaisista EU-komission jäsenistä oli hyvä muistutus siitä, että toisinaan pieni rentous on vain hyvästä. Kuitenkaan kenenkään takia ei tule laskea turvallisuudentasoa, ei edes arvovaltaisten yllätysvieraiden vuoksi. Tämä kertoo osaltaan siitä, kuinka ammattimaista toiminta Suomessa on. Tämänkin ryhmän yrittäjä hoiti normaalein turvatoimin, jotka sitten olivat liian holhoavia maailmaa kiertäneiden hevosharrastajien mielestä.

Talli 5 kertoi myös toisen hauskan tapahtuman, joka vahvistaa uskomusta, että hevosten kanssa kaikki on mahdollista. Yhdellä reissulla asiakashevonen oli lähtenyt ratsastaja selässään seuraamaan tien yli juoksevaa hirveä metsään. Hevosella on kova laumavietti, ja ohi juokseva hirvi voi aiheuttaa hevosessa kyseisen reaktion seurata edellä olevaa. Ratsastajan oli täytynyt laskeutua hevosen selästä pusikkoon, sillä se ei ollut hidastanut vauhtiaan hirven perässä. Hevosten kanssa touhutessa tulee ottaa hyvin huomioon kaikki mahdolliset ja mahdottomat riskit.

7.8 Yrityksien tulevaisuudensuunnitelmat

On tärkeää, että yrityksillä on tulevaisuudelle kehitysideoita, sillä koko hevosala kehittyy jatkuvasti. Hevosvaelluksien suurempi kysyntä alkoi vasta 1990-luvulla. Asiakkaat ovat laatu-tietoisia ja he haluavat hyviä elämyksiä. Vaellustallien tulee kokoajan kehittyä, jotta ne voivat vastata kasvavaan kysyntään. (Martin-Päivä 2006, 5.)

Taulukossa 10 on kerrottu yrittäjien mahdollisia tulevaisuudensuunnitelmia ja kehitysideoita.

Taulukko 10 Yrityksien tulevaisuudensuunnitelmat

	Millaisia tulevaisuudensuunnitelmia yrittäjillä on omalle toiminnalle?
Talli 1	Toivoi aloittavansa vaellustuotteiden myymisen täydellä kapasiteetilla kesällä. Toiminnan toivottavasti piristyttyä hän voisi hankkia viidennen hevosen. Lisätyövoiman palkkaaminen ei ole tarkoitus, vasta jos toiminta näyttää laajentuvan.
Talli 2	Kesäksi pari omaa nuorta hevosta saadaan valmiiksi vaelluskäyttöön, muuten ei ole lisäämässä hevost määrää. Varusteiden huoltopäiväkirjat tulee tehtyä.
Talli 3	Ei ole muita suunnitelmia, kuin odotella kesän uusia maastoratsastusreittejä.
Talli 4	Huudahti heti, että on ja paljon! Ensimmäiseksi nykyisen työharjoittelijan kanssa he päivittävät turvallisuusasiakirjan. Hän tulee kokeilemaan erilaisien pakettien ja tuotteiden myyntiä ja yhdistelyä. Hän aikoo myös kehittää ja markkinoida ajopalveluita, sillä uskoo niille olevan kysyntää alueella. Aiemmin on jo tehty muutamia hää- ja rekikyydityksiä. Ensi kesälle on jo kärrykyty varattuna. Vanhuksille ja erityisryhmille suunnatuille toiminnallisille ohjelmille tuntuu kuulemma olevan kysyntää.
Talli 5	Matkailualan opiskelija on tehnyt Talli 5:lle opinnäytetyön yrityksen turvallisuudesta ja suunnitelmista, joten siellä on kaikki tärkeät asiat ja suunnitelmat kirjattuna.

Hevosmatkailu kasvavana alana vaatii myös yrittäjien jatkuvaa kehittymistä. Mielenkiintoisen vastauksen antoi Talli 2 kertomalla omakohtaisen kokemuksen varusteiden rikkoontumisesta. Yrittäjä kertoi olleensa ratsastamassa, kun yhtäkkiä satulan jalustinhihna meni rikki. Jalustinhinnan nahkaosa oli ehjänä, mutta niitä liittävät ompeleet olivat kuluneet rikki. Tapauksen jälkeen hän osti ja vaihtoi jokaiseen satulaan uudet jalustinhinnat. Käytännön kautta oppiminen on parasta ja hänen ensisijainen kehitysideansa onkin tehdä varusteille huoltopäiväkirja.

7.9 Yrityksien mielipide olemassa oleviin turvallisuusohjeisiin

Viimeiseksi haastattelussa kysyttiin yrittäjiltä pitäisikö heidän mielestään olla tiukemmat tai laajemmalla turvallisuuohjeet ja standardit. Kysymyksessä viitattiin Kuluttajaviraston tekemiin ohjeisiin ratsastuspalveluiden turvallisuuden edistämiseksi.

Osa yrittäjistä saattaa pelätä ohjeiden tiukentumisen tarkoittavan entistä hankalampaa hevosityrittäjyyttä. On totta, että kriteerit ja säännöt voivat ammatinharjoittamista hankaloittaa, mutta ne ovat kuitenkin tehty edesauttamaan turvallisuutta, joka on varmasti jokaiselle asiakkaalle tärkeä asia. Laajemmalla tiukemmat säännöt voivat kuitenkin edesauttaa hevosalaa karsimalla seasta heikoimmat lenkit. Heikoimmilla lenkeillä tarkoitetaan yrityksiä, jotka eivät piittaa tarpeeksi turvallisuusasioista. Useimmiten näillä yrityksillä on halpa hintataso, mikä houkuttelee asiakkaita. Tällaiset tallit voivat pilata useiden ihmisten mielikuvat hevostalleista ja näin karsia harrastajia.

Taulukko 11 Yrityksien mielipide olemassa oleviin turvallisuusohjeisiin

	Pitäisikö olla tiukemmat tai laajemmat turvallisuusohjeet ja standardit?
Talli 1	Tiukempia tai laajempia ohjeita ja standardeja ei tarvita. Hänen mielestään turvallisuus on kiinni vetäjän silmästä lukea asiakkaita. Potentiaalinen riskitekijä on myös asiakas, joka valehtelee ratsastustaitonsa paremmaksi kuin ne todellisuudessa ovat.
Talli 2	Tiukempia tai laajempia ohjeita ja standardeja ei tarvita. Hänen mielestään selkeästi hevosmatkailun ja vaellustallien hyväksi olevia suosituksia saisi olla enemmänkin.
Talli 3	Ei osaa sanoa, sillä yrittäjäksi saa periaatteessa ryhtyä kuka vaan, ei tarvitse koulutusta. Hän ei usko, että vaellustalleja pidetään pystyssä, jos ei henkilökohtaisesti välitetä yrityksen toimivuudesta ja turvallisuudesta.
Talli 4	Yrittäjän mielestä asiakkaat ovat valvoneita, ja siten oppineet, että laadusta voi joutua maksamaan enemmän. Hyvän tallin löytyessä ei hinnasta enää sanota mitään, mutta kuitenkin löytyy henkilöitä jotka etsivät vain halpaa hintaa. Yrittäjän mielestä ihmisten mielialoja pitäisi asian suhteen saada ohjattua. Suomen Vaellustallien Liitto on miettinyt tekevänsä Suomen Ratsastajainliiton kanssa yhteistyötä, jotta saisivat liitolleen edes suosituksen. Hän painotti, että tällä hetkellä Suomen Vaellustallien Liittoon voi kuulua kuka tahansa, joka maksaa jäsenyyden.
Talli 5	Tiukempia tai laajempia ohjeita tai standardeja ei tarvita. Hänen mielestään ovat ihan ok, ja rajoittavat ehkä liikaakin toimintaa.

Kolmen yrittäjän (Tallit 1, 2 ja 5) mielestä ohjeistukset ja standardit ovat tarpeeksi tiukat. Talli 3 ei osannut sanoa ja Talli 4 mielestä SUOVA:lle tulisi saada edes suositukset, sillä tällä hetkellä SUOVA:n jäseneksi pääsee maksamalla vuosimaksun.

Yhden yrittäjän (Talli 4) mielestä, ihmisten mielialoja täytyisi saada käännettyä. Osa ihmisistä ei vielä kukaan ymmärrä, ettei halpa hinta tarkoita laatua. Laadukkailla talleilla ei luulisi olevan hätää, vaikka ohjeita ja standardeja tiukennettaisiin.

7.10 Tutkimuksen ongelmat

Tutkimuskyselyä rakentaessa mietittiin olisiko kysely pitänyt toteuttaa web-pohjaisena vai puhelinhaastatteluna. Lopulta päädyttiin puhelinhaastatteluun, sillä silloin oli mahdollisuus tarkentaa kysymyksiä tarvittaessa. Voisi uskoa, että web-pohjainen kysely ei olisi välttämättä kerännyt tarvittavaa määrää vastauksia tai ainakaan kysymyksiin ei olisi ehkä vastattu yhtä pitkästi kuin puhelinhaastattelussa. Työn kiireellisen aikataulun vuoksi haastateltavia ei pystytty ottamaan enempää, joten otanta ei ole kovin suuri. Pienen otannan ei kuitenkaan uskota olevan laadullisessa tutkimuksessa tulosten uskottavuuden esteenä.

Kyselyn olisi voinut rakentaa ja suunnitella tarkemmin, jotta olisi saatu yhtenäisemmät vastaukset. Nyt oli hieman hankalaa analysoida osaa tuloksista, sillä yritykset vastasivat hieman erilaisilla joihinkin kysymyksiin. Kaiken kaikkiaan voi kuitenkin olla tyytyväinen tutkimukseen ja sen tuottamiin tuloksiin. Kaikkiin kysymyksiin saatiin vastaukset ja yrittäjät kertoivat mielellään toiminnastaan tarkemminkin.

Haastateltavat yritykset olivat mukavan suoria. Ne kertoivat rohkeasti puutteellisista varusteista ja toiminnasta kenties siksi, että yrityksiä ei mainita tutkimuksessa nimeltä. Ne kertoivat myös avoimesti parannus- ja kehitysideoistaan, joilla turvallisuutta pyritään lisäämään.

Olisi ollut mielenkiintoista saada enemmän talleja haastatteluun, jopa kaikki SUOVA:n jäsentallit. Vertailun vuoksi myös liittoon kuulumattomia talleja olisi ollut mielenkiintoista haastatella.

8 YHTEENVETO

Kyselyn tulokset ovat pääosin positiivisia, tallit ovat ottaneet turvallisuusasiat hyvin huomioon. Turvallisuus on ennen kaikkea ehjiä ja sopivia varusteita, niin hevosille kuin asiakkaillekin. On hienoa, että talleilla on lainata ratsastajille tarvittaessa turvallisempia varusteita. Kuitenkin lainahousujen kohdalla on kehittämisen tarvetta – niitä kun ei varsinaisesti ollut lainata. Asiakkaan varustautuessa ratsastukseen epäsopivin housuin voi hänellä olla vaikeaa pysyä satulassa. Vääränlaiset housut voivat myös aiheuttaa ikäviä hiertymiä saumojen kohdalta.

Hevosten varusteet oli hyvin huomioitu ja hoidettu. Lähes jokaisen tallin hevosilla on omat satulat ja suitset. Hevosesta saa nopeasti yhteistyöhaluttoman, jos sillä ei ole sopivia varusteita.

Osalla talleista ei vaellustoiminta ole yrityksen päätoimintaa, mutta niilläkin on tarjolla monipuolisia vaellustuotteita. Niillä on myös hyvin mietittynä reitit ja mahdolliset pelastussuunnitelmat, mutta ensiapuvälineitä ne voisivat mielestäni kantaa mukanaan pienemmilläkin retkillä. Ei ole oikein odottaa tapaturmaa ja sitten vasta tiukentaa turvatoimia. Riskien ennaltaehkäisy on oikea toimintatapa. Talleilla tulee olla tehtynä turvallisuusasiakirja, ja se kaikissa talleissa olikin.

Turvallisuusohjeista ja standardeista oli enemmistön mielipide se, että ne ovat nykyiseltään tarpeeksi tiukkoja. Toivottavasti vastauksien takana ei ollut pelko ohjeiden kiristämisestä. Yrittäjien vastustaessa ohjeiden tiukentamista voidaan epäillä, että talleilla olisi paljon paranneltavaa. Toisaalta yrittäjät voivat pelätä, että liian tiukat turvallisuusohjeet turhauttavat asiakkaita.

On mielenkiintoista odottaa, millaisia ohjeistuksia ja suosituksia Suomen Vaellustallien Liitto saa aikaiseksi jäsentalleilleen. Jatkotutkimuksena voisi tehdä tutkimuksen siitä, miten ohjeistukset ja säännöt ovat vaikuttaneet vaellustallien varustetasoon ja turvallisuuteen.

Jatkotutkimuksena voisi tutkia samalla alueella toimivien vaellustallien yhteistyötä. Tallien keskinäinen yhteistyö voi tehostaa ratsastusreittien suunnittelua ja niiden ylläpitoa. Tutkimuksessa ilmitulleen yhteistyön metsästäjien ja vaellusyrittäjän välillä voisi myös poikia jatkotutkimusaiheen, esimerkiksi minkälaista yhteistyötä alueen hevosmatkailutoimijat tekevät alueen muiden seurojen ja yhdistyksien kanssa.

Lisäksi mielenkiintoinen tutkimuksen aihe olisi vertailla EU-maiden käytäntöjä ratsastusturvallisuudessa ja turvamääräysten riittävyttä. Eroja olisi varmasti, sillä erimaiden hevoskulttuurit eroavat toisistaan suuresti.

LÄHTEET

Fagerström, C. 1996. Ratsastajan vaellusopas. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hemmi, J. 2005. Matkailu, ympäristö, luonto osa 2. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Hevosyrittäjä. n.d. Hevosten hyväksi 2009–2011.
http://www.hevosyrittaja.fi/Hevosten_hyvaksi.asp
Luettu: 15.3.2011

Hevosyrittäjä. n.d. Hevosyrittäjä huippukuntoon 2010–2013.
http://www.hevosyrittaja.fi/hevosyrittaja_huippukuntoon.asp
Luettu: 15.3.2011

Hippolis ry. n.d. Hevosalan hanketoiminnan kehittämissuunnitelma vuosille 2007–2013.
http://www.hippolis.fi/UserFiles/hippolis/File/Hevosalanhaasteetpdf2007/hevosalan_hankeohjelma_net280907_2.pdf
Luettu: 15.3.2011

Hippolis ry. n.d. Hippolis, hevosalan osaamiskeskus -yhdistys perustettu Ypäjälle.
<http://hippolis.fi/?pageid=9>
Luettu: 15.3.2011

Imatran Seudun Kehitysyhtiö Oy. 2004. Matkailun ohjelmalvelujen normiston raportti 4:2004.
<http://www.kehy.fi/filebank/226-MoNoraportti.pdf>
Luettu: 14.3.2011

Kaimio, T. 2004. Hevosen kanssa. Porvoo: WS Bookwell oy.

Kuluttajaviraston julkaisusarja 4. 2004. Kuluttajaviraston ohjeet ratsastuspalveluiden turvallisuuden edistämiseksi
<http://www.tukes.fi/Tiedostot/Tuoteturva/Kuluttajavirasto/8.%20Ohjeet%20ratsastuspalveluiden%20turvallisuuden%20edist%C3%A4miseksi%20.pdf>
Luettu: 28.2.2011

Matkailun edistämiskeskus. n.d. Matkailun Teemaryhmä. Hevosmatkailun kehittämissuunnitelma 2009–2013.
[http://www.mek.fi/W5/mekfi/index.nsf/6dbe7db571ccef1cc225678b004e73ed/a8fb21844af0c7dec225754d0044fb88/\\$FILE/Hevosmatkailun_kehitt%C3%A4misstrategia_2009-2013%20vrs%202.pdf](http://www.mek.fi/W5/mekfi/index.nsf/6dbe7db571ccef1cc225678b004e73ed/a8fb21844af0c7dec225754d0044fb88/$FILE/Hevosmatkailun_kehitt%C3%A4misstrategia_2009-2013%20vrs%202.pdf)
Luettu: 5.3.2011

Martin-Päivä, M. 2006. Laurea-ammattikorkeakoulu. Hevosmatkailun nykytilan ja kehittämistarpeiden kartoitus 2006 –raportti.

http://www.hevosyrittaja.fi/ep/tiedostot/hevosten_maaseutu.pdf

Luettu: 5.3.2011

Saastamoinen M. 2010. Hevosalan nykytila, haasteet ja tutkimustarpeet. Maataloustieteen Päivät 2010.

<http://www.smts.fi/jul2010/esite2010/026.pdf>

Luettu: 5.3.2011

Suomen Hippos ry. n.d. Ajatuksia ja ehdotuksia suomenhevosen kehittämistoimintaan 2009–2013.

http://www.olympiaravit.fi/sh100v/fi/tulevaisuuden_sh_materiaalit/sh_kehittamisohjelma_2008netti.pdf

Luettu: 16.3.2011

Suomen Ratsastajainliitto ry. n.d. Ratsastuksen johtavat ajatukset 2015.

http://www.ratsastus.fi/srl/johtavat_ajatukset

Luettu: 13.3.2011

Suomen Ratsastajainliitto ry. 2010. Suomi ratsailla: tietoa ja tilastoja.

http://www.ratsastus.fi/ratsastustietoa/tilastotietoa_ratsastuksesta

Luettu: 10.3.2011

Suomen Ratsastajainliitto ry. n.d. Suomen Ratsastajainliiton jäsentallit.

http://www.ratsastus.fi/ratsastuskoulut_ja_tallit

Luettu: 10.3.2011

Suomen Vaellustallien Liitto ry. n.d. Suomen Vaellustallien Liitto ry.

<http://www.vaellustallit.fi/suova.html>

Luettu: 20.2.2011

Suomen Vaellustallien Liitto ry. n.d. Vaellusratsastus.

<http://vaellustallit.fi/vaellusratsastus/>

Luettu: 20.2.2011

van Damsen, B. 2002. Turvallisesti maastossa. Vantaa: KM-Yhtymä Oy Suomen Painotuote.

MALLI TURVALLISUUSASIAKIRJAKSI

1. Turvallisuudesta vastaava henkilö ja hänen varahenkilönsä
 - henkilöiden nimet ja yhteystiedot (puhelinnumerot)
 - tehtävien määrittely:
Esim. – yleinen turvallisuuden valvonta, suunnittelu ja ohjeistus
 - henkilökunnan koulutus ja harjoittaminen
 - alkusammutus- ja ensiapuvälineistä vastaaminen
 - onnettomuuksien ja läheltä piti – tilanteiden raportointi ja seuranta
 - pelastusteiden kulkukelpoisuuden valvonta.

2. Työntekijöiden toimenkuvat
 - henkilön nimi tai asema ja yhteystiedot
 - tarvittaessa ohjaajan ammattitaito/koulutus
 - tehtävien määrittely
 - tehtävät onnettomuustilanteissa.

3. Asiakkaat ja asiakasryhmät
 - toiminnanharjoittajan määrittelemä yhtäaikainen enimmäismäärä asiakkaita eri toiminnoissa
 - mahdolliset ikä-, kunto-, taito- ym. vaatimukset (esim. ratsastuksen perustaidot)
 - mahdolliset rajoitukset (esim. päihteiden käytön kieltäminen)
 - toiminta olosuhteiden muuttuessa
 - asiakkaiden varustautuminen esim. vaatetuksen suhteen
 - asiakkaiden opastaminen (tallisäännöt, hevosten käsittely ja hoito, turvallisuusvälineiden ja henkilönsuojainten käyttö, hätätilanteissa toimiminen, hevosen kanssa liikenteessä liikkuminen).

4. Hevoset
 - luettelo hevosista
 - eri hevosten rajoitukset, hoidon erityisohjeet
 - eri toiminnoissa käytettävät hevoset.

5. Rakennukset ja rakenteet
 - luettelo rakennuksista ja rakenteista
 - kartta/piirros rakennusten ja rakenteiden sijainnista
 - tarkastuksesta ja huollosta vastaavan nimi ja yhteystiedot
 - tarkastus ja huolto
 - huoltosuunnitelma (milloin ja mitä tarkastetaan ja huolletaan)
 - huoltopäiväkirja (merkitään esim. päiväkirjaan)
 - sammutus- ja pelastustehtävien järjestelyt
 - paloturvallisuus (luettelo palokalustosta esim. palovaroittimet, sammuttimet ja sammutuspeitot sekä niiden sijainti)

- suoritettut palotarkastukset, nuohous, käsisammuttimen huolto ja tarkastus (merkitään esim. päiväkirjaan)
- reitit (kts. liite 2).

6. Ratsastusvälineet ja henkilönsuojaimet

- luettelo ratsastusvälineistä ja henkilönsuojaimista, niiden säilytyspaikka ja hankinta-aika
- vastuuhenkilön nimi ja yhteystiedot
- tarkastus ja huolto
- huoltosuunnitelma (milloin ja mitä tarkastetaan ja huolletaan)
- huoltopäiväkirja (merkitään esim. päiväkirjaan).

7. Muut välineet ja varusteet

- luettelo välineistä ja varusteista, niiden säilytyspaikka ja hankinta-aika
- vastuuhenkilön nimi ja yhteystiedot
- tarkastus ja huolto
- huoltosuunnitelma (milloin ja mitä tarkastetaan ja huolletaan)
- huoltopäiväkirja (merkitään esim. päiväkirjaan).

8. Riskien arviointi ja turvallisuuden suunnittelu (koko alueen kattava riskien arviointi)

- mitä vaaroja on (fyysiset ja psyykkiset vaarat)?
- mitä vaaroista voi seurata?
- toimenpiteet vaarojen poistamiseksi tai tapaturmien ja onnettomuuksien ennalta ehkäisemiseksi (esim. turvallisuusvälineiden ja henkilönsuojainten käyttö, asiakkaiden opastus, olosuhderajoitukset, oppaiden perehdytys ja toiminta)
- tapaturman tai onnettomuuden jälkeen tehtävät toimenpiteet (jälkihoito, tiedottaminen, viranomaisille ilmoittaminen, raportointi, korvaukset).

9. Toimintaohje onnettomuus- ja hätätilanteita varten (esim. sairaskohtaus, tapaturma, tulipalo)

- keinot ja ohjeet avun hälyttämisestä ja varajärjestelmästä
- työnjako ja johtamisvastuu
- toimintajärjestys ja ensiavun antaminen
- luettelo ensiapuvarusteista ja pelastusvälineistä sekä niiden sijainti
- evakuointisuunnitelma
- etsintäsuunnitelma
- hätätilannekoulutuksen päiväkirja.

10. Onnettomuuskirjanpito ja onnettomuuden syyn tutkinta (onnettomuudet ja vakavat läheltä piti – tilanteet)

- kuvaus onnettomuuskirjanpidon ja -tutkinnan järjestämisestä
- tapausilmoituslomakkeen täyttäminen
- lomakkeen palauttaminen vastuuhenkilölle

- onnettomuuden analysointi (esim. mitkä tekijät johtivat onnettomuuden syntymiseen?)
 - vastaavien tapausten varalta ennalta ehkäisevien toimenpiteiden miettiminen ja toimeen paneminen sekä vastuuhenkilön nimeäminen ja aikataulun tekeminen toimenpiteiden toteuttamiseen
 - tapauksesta tiedottaminen (vastuuhenkilö ja tiedottamistapa)
 - tapauksesta ilmoittaminen (kunnan tuoteturvallisuusvalvontaviranomainen, lääninhallitus, Kuluttajavirasto, työsuojelupiiri, poliisi, vakuutusyhtiö).
- (Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 25–26)

**MALLI TURVALLISUUSUUNNITELMAKSI VAELLUKSILLE,
MAASTORATSASTUKSILLE JA LEIREILLE**

1. Toiminnan kuvaus
2. Turvallisuudesta vastaava henkilö ja hänen varahenkilönsä sekä heidän yhteystietonsa (erikseen maastossa ja toimipaikalla)
3. Ajo-ohjeet tai muut ohjeet leirille saapumiseen (myös pelastus- ja sairaankuljetusyksikköjen kulkureitit)

Tai

4. Vaelluksella tai maastoratsastuksessa: reittiselostus, lähtöpaikka, paluu- paikka, päivämätkat, yöpymis- ja taukopaikat, toimintapaikat. Liitteenä kartta, johon on merkitty selkeästi edellä mainitut kohdat.

5. Toimintaan liittyvät riskit

6. Riskien hallinta:

- Asiakkaiden enimmäismäärä
- Käytettävät hevoset
- Rajoitukset (säättila, muut olosuhteet, päihteet)
- Ohjaajien pätevyysvaatimukset
- Ohjaajien toiminta ennen ohjelman alkua (esim. turvallisuuden ja varusteiden, mm. ensiapuvälineiden, hälytysyhteyden, varmistaminen)
- Asiakkaiden perehdyttäminen ja opastaminen toimintaan
- Käytettävät varusteet: henkilönsuojaimet, ratsastusvälineet
- Liikenneturvallisuus
- Erityisvarusteet
- Elintarvikkeiden ja veden kuljetus ja säilytys
- Paloturvallisuus (esim. palovaroittimet, tulen käsittely, materiaalien paloturvallisuus, telttamajoituksessa sammutusvesiastia ja kipinämikon käyttäminen)

7. Toiminta olosuhteiden (esim. säätilan) muuttuessa

8. Toiminta fyysisen vamman sattuessa asiakkaalle tai työntekijälle

9. Toiminta muissa onnettomuus- ja vahinkotilanteissa (esim. tulipalo, häämyrkytys)

10. Yleisiä toimintaohjeita (esim. tulen käsittely, metsäpalovaroitukset)

11. Toiminta tapaturman tai onnettomuuden jälkeen:

- Raportointi (esim. onnettomuuskirjapito)
- Tapahtumasta tiedottaminen (esim. tiedotuksesta vastaava henkilö ja toimintatapa)
- Viranomaisille ilmoittaminen (kunnan tuoteturvallisuusvalvontaviranomainen, lääninhallitus, Kuluttajavirasto, työsuojelupiiri, poliisi)
- Jälkihoito (esim. mahdollinen kriisiapu)

12. Muut huomioitavat asiat.

(Kuluttajaviraston julkaisusarja 4/2004, 27)